

AUDIOTRANSRIPTIE EXPERIMENT 6 – 23 febr 2024 @ KMSKA

Onderzoeker: Sofie

Facilitator: Ruth

Deelnemers: J1., Chu., J2., I., J3., A.

INTRODUCTIE

(...)

Onderzoeker [00:00:05] Misschien nog iets over museumhygiëne. Wij worden hier heel gastvrij onthaald. Ik ben daar blij om. Ze vragen wel van ons dat we op een halve meter van het schilderij blijven, een halve meter en als je een stap achteruit zet, let dan even op dat er geen sculptuur staat, want de bedoeling is wel dat we hier mogen bewegen. Dus je mag gaan liggen, je schoenen uitdoen, je mag dansen, als je wil. Dat maakt allemaal niet uit. Zolang dat we maar die afstand een beetje respecteren. Dat is voor het museum. En de andere dingen ga jij uitleggen? (tegen Ruth)

Facilitator [00:01:12] Die ga ik uitleggen, ja. Hallo, ik ben Ruth en ik ben opsteller, maar ook gestalttherapeut. En het is vanuit die blik dat Sofie mij heeft aangesproken. Kort over Gestalttherapie. Gestalttherapeuten zijn nogal goed in het gewaar zijn en het durven gaan voelen in uw lijf ook een stuk. Maar ook wat gebeurt er in het geheel? Wat gebeurt er in de relatie? Wat gebeurt er in de ruimte? En dat is eigenlijk wel heel fijn om dat te gebruiken als onderzoek van een schilderij. En dan opstellingswerk op zich, hetgeen Sofie al zei, is een beetje de bedoeling dat je iets gaat opstellen in de ruimte, een bepaald systeem. Dat kan een familiesysteem zijn of een organisatie of een innerlijk systeem zijn, om daar een beeld te krijgen van wat is nu, dat systeem? Maar ook om te kijken wat gebeurt er onderling in dat systeem? Het klassieke idee: wat gebeurt er tussen vader en zoon bijvoorbeeld? En waar zit er eventueel bewegingsvrijheid? Dat opstellingswerk. Wat gaan wij doen? We gaan eigenlijk echt gaan kijken naar wat is de aantrekkingskracht van een schilderij? Wat gebeurt er in het schilderij? En hoe kunnen we dat een beetje gaan beleven en echt gaan inleven? Dus dat is wat de bedoeling vandaag. Je moet daar nog niks voor moeten of moeten kunnen. Ik ga jullie er ook helemaal in meenemen. Dat gaan ook een aantal oefeningen zijn die wat opbouwen. En de uitnodiging is eigenlijk vooral om je te amuseren en een stukje te gaan inleven en gaan beleven op een andere manier dan dat je misschien gewoon bent in een museum. We gaan echt gaan onderzoeken: op welke manier beleef ik een schilderij en hoe kan ik mij daarin inleven? En we gaan dat wat opbouwen.

Sofie [00:02:55] Ja, en als er een moment is waarop dat je denkt: ik voel niks of ik weet echt totaal niet wat ik hier mee moet, dat is ook ok. Als je zegt van: nee, het is echt mijn ding niet, ik moet er hier even uit, dat mag ook allemaal. Dus voel je daar vrij in. Ruth gaat dat heel goed met jullie opbouwen. Het is dus niet dat je hier crazy dingen moet gaan doen. Er zijn ook andere bezoekers die hier rondlopen en die vinden dat soms ook heel interessant wat wij doen. Die kunnen er tussenkomen, die kunnen vragen stellen, dat laten we ook allemaal maar gebeuren. Wij zijn een deel van het museum, dus dat is niet erg.

Facilitator [00:03:35] En ook als je voelt: dat brengt mij ergens uit mijn concentratie, ook dat is oké. Dus eigenlijk is alles ok.

Sofie [00:03:44] Dat is gemakkelijk he? Dat alles ok is. (lacht).

Facilitator [00:03:44] We gaan wat dingen vragen om wat te voelen, maar net zoals Sofie zegt, als je niets voelt. Er is ook geen juist of fout. Het is niet dat we ergens per sé naartoe willen of dat er een bepaald resultaat verwacht wordt, maar het is echt een beetje vrij gaan onderzoeken hoe we op een andere manier naar schilderijen kunnen kijken. Zijn daar al vraagtekens?

Sofie [00:04:05] (Chu. geeuwt) Geeuwen mag ook. Het jammere is dat we hier ook geen drankjes mogen meenemen, om af en toe iets te drinken. Dus jullie zullen even moeten volhouden.

Facilitator [00:04:28] Maar verder zorg voor jullie comfort. Als je het gevoel hebt om naar het toilet te gaan of iets anders, laat het gerust weten.

A. [00:04:53] Laat gerust lopen, dacht ik dat je ging zeggen. (lacht).

Facilitator [00:04:53] Misschien is het wel fijn om elkaar even te horen. Zo van hoe zit je erbij vandaag en wat verwacht je dat er vanmiddag gaat gebeuren? Wat denk je hier te ervaren? Wie wil starten?

J2. [00:05:15] Voor mij is het uitzonderlijk de tweede keer dat ik dit meedoe. Dus ik ben wel benieuwd hoe het, na vorige keer, gegroeid is en wat jullie er uit meegenomen hebben vandaag.

Sofie [00:05:33] J2. heeft de vorige keer meegedaan met een sessie tussen allemaal moeders en dochters. Dat was echt de moeite. (lacht). J2. had haar mama mee. Ik had mijn mama mee. Ruth had haar mama mee. Wow. Dat gaan we niet meer doen.

Facilitator [00:05:47] Er gebeurde al iets in het systeem, nog voordat we ook maar iets van oefening deden. Dat hebben we dan maar geklasseerd als interessante oefening. Er waren heel wat dynamieken waar we geen vat op hadden. Laten we het zo zeggen. Natuurlijk heeft alles invloed, maar we zullen wel zien. Dat was in elk geval een gegeven. Dus welkom terug.

A. [00:06:17] Ik zal mij even voorstellen, ik ben A. Ik ben grafisch vormgever en ik werk heel vaak voor musea, maar nu toevallig nog nooit iets voor het KMSKA gedaan, iets grafisch, bedoel ik. Ik vind alles wat een beetje anders is dan normaal altijd heel interessant. Dus ik dacht; ok, ik wou hier heel graag bij zijn en ik heb geen idee En als ik dan zo denk aan die opstelling, ik heb wel een paar vrienden en vriendinnen die dat al eens gedaan hebben en dan wil ik alle details horen, om te snappen hoe dat in elkaar zit. Ik vind eigenlijk alles interessant, dus we zien wel. Echt bewegen voor een schilderij. Ik weet het nog niet, als er geen muziek op staat, we zien wel... En ik ken Sofie. Ik ben heel benieuwd naar wat ze doet want nu zit ik eigenlijk een beetje op haar studie, dat vind ik wel tof.

Chu. [00:07:24] Ik ben Chu.. Ik ben ook psychotherapeut. We zijn collega's (tegen Ruth). We kennen elkaar van een vroeger leven ook (tegen Sofie). Dus ik ben benieuwd naar de methodiek. Ik ben ook opsteller.

Facilitator [00:07:37] We hebben alle twee dezelfde opleiding gevolgd.

Chu. [00:07:49] Ik ben eigenlijk nieuwsgierig. Gewoon van: is er een vraagsteller of gaan we gewoon zien wat het geeft? Ik kom mee supporteren en eens kijken wat het mij gaat brengen.

J3. [00:08:12] Ik ben J3.. Ik ben niet zo bekend met al die begrippen, dus ik was aan het luisteren. Er gingen allerlei vragen door mijn hoofd en toen dacht ik: ik ga het gewoon op mij laten afkomen. Ik ken Sofie nog maar heel recent en we zijn elkaar drie keer tegen het lijf gelopen op twee weken tijd. Zo gaat dat.

J1. [00:09:20] Ik ben J1.. Ik ben zelf kunstwetenschapper. Ik werk ook in kunsteducatie, maar heel formeel en meestal vanuit kennis gedreven. Dus ik vind dit gewoon heel tof om te zien wat je hieruit kunt halen. Want ik weet al wel langer dan vandaag dat enkel vanuit kennis over kunst praten dat dat weinig doet met mensen. Dus ik ben heel nieuwsgierig naar deze methodiek. Over opstellingen weet ik niks, buiten dat dat bestaat. En ik was wel een beetje lichtjes nerveus vandaag omdat zo familierelaties, wat in een opstelling ook vaak zit, dat is wel een thema deze week. Dus misschien moeten we dat terzijde schuiven. Zolang het niet te veel die weg opgaat.

Facilitator [00:10:12] Ik ben blij dat je het even vermeld. Ik zie ondertussen nog iemand aankomen (Isabelle komt later toe).

Facilitator [00:10:20] Kom erbij. Je bent er op het juiste moment. We zijn net een rondje aan het doen. (tegen Isabelle). Ja, het is goed dat je dat even zegt, want er hangt dan misschien wel iets van verwachting, van sfeer rond familieopstellingen of opstellingswerk. Het is een methodiek vanuit de psychotherapie. Opstellingswerk is vaak vanuit een soort van therapeutisch vraagstuk, die wij hier gebruiken om echt kunst te gaan onderzoeken. Het is niet de bedoeling dat we echt heel therapeutisch gaan werken, maar natuurlijk kunst kan emoties oproepen en kan een aantal zaken oproepen. Dus als je voelt van: oef, dit klopt niet meer voor mij, geef dat maar gewoon aan en dan stappen we er gewoon uit en kijken we wel wat we ermee kunnen. Maar verder is het een uitnodiging om wel te mogen voelen natuurlijk. Maar dat wil ik misschien toch nog eventjes gezegd hebben en het is wel goed dat we dat nog even vermelden, want stel dat er iets is waarvan je zegt, dat roept - want kunst kan van alles oproepen - dat roept hier vanalles in mij op of de dynamiek ..., geef maar een seintje en dan kijken we wel hoe we er kunnen uitstappen op dat moment. Het is goed dat je dat nog even zegt, want er hangt soms wel iets van beeld of sfeer rond opstellingswerk.

J1. [00:11:35] Ja, vooral omdat ik het niet ken...

Facilitator [00:11:41] Vandaar ook voel je maar vrij.

I. [00:11:46] Ik ben I.. Ik vind het wel heel spannend vandaag. Ik vind het heel fijn om rustige of kalme sferen op te zoeken. Ik ga graag naar musea. Ik vind dat ook heel fijn om te ervaren dat er iets gebeurt. Ik vind creatief bezig zijn sowieso leuk. Ik ken Sofie van de Mindfulnessklas. Wat moet ik nog vertellen? Het is de nieuwsgierigheid die mij naar hier gebracht heeft. En toen ze erover vertelde, was ik geïnteresseerd.

Onderzoeker [00:14:20] Ik had jullie gevraagd of er bepaalde werken zijn die jullie aanspreken. Bepaalde mensen hebben daarop gereageerd, waaronder J1.. Jij had gezegd: de Jef Verheyen, dat vind ik een heel mooi werk. En ik denk dat we daar eens mee kunnen beginnen.

Facilitator [00:14:37] Eerst de mindfulness oefening nog?

Onderzoeker [00:14:42] Jajajaja. Om maar te zeggen: ik heb geluisterd naar jou (tegen J1.) en naar jou, J3.. We gaan proberen het werk dat jij hebt gekozen, ook te doen. Dus nadat we hier zitten, gaan we naar de oude meesters en daar verderwerken. Daar is het nog wel iets rustiger, en de zalen hebben ook wel een effect. En we gaan vooral heel veel tijd spenderen aan een paar werken. In plaats van dat we heel het museum rond gaan. Dus het is echt een vertragende ervaring.

Onderzoeker [00:15:13] Om te kunnen beginnen vertragen...

Facilitator [00:15:17] ...gaan we even al een kleine oefening doen om in jullie lijf te komen. Het vraagt wel wat concentratie soms met het omgevingsgeluid. Vandaar dat we de micro's hebben. Je mag ze opzetten en als ik te luid spreek of niet luid genoeg, je kan het volume zelf regelen, maar als het teveel plof op zit, laat het maar weten. Even kijken of iedereen mij hoort...

Facilitator [00:15:47] Dan mogen jullie een comfortabele positie kiezen. Een waar je even in kan stilzitten. Met je benen gekruist, of voor je uit. Kijk even of je je ogen kan sluiten of naar een punt staren op de vloer, wat voor jou op dat moment het meest comfortabel is. Kijk maar even of je met uw aandacht naar uw ademhaling kunt gaan. Zonder oordeel, gewoon vaststellen hoe het op dit moment met jouw ademhaling hier en nu is gesteld. Hoe je inademt, hoe je uitademt. Kijk dan eens of je die ademhaling iets dieper kan maken, iets langer in- en iets langer uitademen. Breng je aandacht dan naar de rest van je lichaam. Kijk eens of je wat kan verbreden naar de rest van je lijf. Gewoon opnieuw vaststellen hoe het hier en nu in deze ruimte, na dit rondje, met deze mensen, in dit museum is gesteld. Ook als je gedachten ergens anders heen gaan, helemaal geen probleem. Je kan je aandacht altijd opnieuw naar mijn stem brengen. Kijk maar eens of je nieuwsgierig kan zijn naar de sensaties in jouw eigen lichaam op dit punt. Misschien is er ergens spanning, misschien is er ergens ontspanning, iets van koude, iets van warmte, iets van tinteling.... Terwijl je zo met je aandacht bij uw eigen lichaam zit, kijk eens wat de volgende vraag oproept. Hoe is het met mij op dit moment, hier en nu, met mijn lichaam? Misschien komt er meteen een antwoord, misschien ook niet. Alles is oké. Dan mag je terug met je aandacht naar je ademhaling gaan. Nog eventjes diep in- en lang uitademen. En dan mag je op jouw tempo, wat voor jou oké voelt, langzaam terug de ogen openen en terug in deze ruimte komen. Welkom terug en dan gaan we we ons verplaatsen naar de eerste zaal voor een eerste oefening.

OEFFENING 1

Facilitator [00:01:20] Ja. Dan mag je de ruimte even verkennen en je mag een positie kiezen op dit moment, die ok voelt om even dat schilderij, of de aantrekkingskracht van het schilderij op een nieuwsgierige manier te kunnen opnemen. Ga daar dan maar even gaan staan. We hebben daarnet een oefening gedaan om in ons lichaam te komen. En het is nu een beetje de uitnodiging om gewoon eens te zakken in uw lijf en te voelen, wat dat ook wil zeggen, wat dit schilderij met je lichaam doet, terwijl je het in je opneemt. Als je een aantal gedachten in je hoofd hebt, dat is ook helemaal oke. Maar het is een beetje de bedoeling om vanuit het lichamelijke wat te gaan ervaren. Dus alles wat je weet over het schilderij of misschien niet weet of over het werk of de uitvoerder, dat mag je allemaal even lossen, en gewoon even voelen in uw lichaam: wat gebeurt er? Wat gebeurt er met uw ademhaling? Wat gebeurt er met uw spierspanning? Ga maar eens goed aanvoelen. En opnieuw er is niks juist of fout. Alles is oké. Wees vooral nieuwsgierig naar wat het met je doet. En kijk dan eens of je - als je zo in uw lijf zakt en uw ademhaling en de spanning en de ervaring of de aantrekkingskracht

van dit schilderij hebt gevoeld - daar één woord voor kunt vinden. Iets dat daar bij past, bij de ervaring van jou op dit moment. En dan kom ik even gewoon bij iedereen luisteren wat dat woord mogelijk zou kunnen zijn.

J3. [00:04:20] Het woord op dit moment is zwieberig.

Facilitator [00:04:20] Zwieberig? Oké. Dankjewel. Even hier horen...

J1. [00:04:28] Training.

Facilitator [00:04:28] Training. Ok

A. [00:04:35] Ik zie het vooral verplaatsen, dus ik voel zelf dat ik de hele tijd moet focussen om te blijven kijken. Omdat ik wil zien wanneer het verplaatst, maar het verplaatst waarschijnlijk niet, maar wel in mijn hoofd.

Facilitator [00:04:48] Iets van verplaatsing.

A. [00:04:51] Het veranderen

Chu. [00:04:59] Wiegend.

Facilitator [00:04:59] Iets van wiegend. Dankjewel.

J2. [00:05:05] Lichaamloos

I. [00:05:16] Bij mij kwam er zacht en kracht

Facilitator [00:05:22] Dank jullie wel! We gaan daar voorlopig nog niet meer woorden aan geven, maar we gaan even gaan bewegen naar een ander schilderij in de ruimte om een gelijkaardige oefening te doen en check maar wat jullie voelen van verschil bij die andere beleving. We gaan even verhuizen naar de andere kant. Opnieuw de uitnodiging om zo'n beetje te voelen. Neem maar jullie tijd daarvoor, om een plek te kiezen waar je goed kunt inleven, invoelen, een beetje ervaren wat dat schilderij in u oproept, met u doet. Neem maar echt uw tijd om dat in u op te nemen. En opnieuw, als je met uw aandacht bij het schilderij bent, en vanuit een nieuwsgierige houding wat kijkt wat het bij u teweegbrengt, kijk eens opnieuw of er een woord kan komen, dat past bij de ervaring van jou op dit moment. Ik ga terug eens luisteren. Ik ga hier beginnen.

A. [00:08:08] Opnieuw beweging en verplaatsing terug, zoals vorige keer. Het heeft ook weer te maken met licht. Maar bij de deze word ik echt zo in dat ding gezogen. Dat is precies of dat dat na een tijd gevaarlijk wordt. Ja, ik denk dat beter moet gaan zitten nu.

Facilitator [00:08:27] Er gebeurt ook iets met uw blik. De manier waarop dat jij....

A. [00:08:32] Ja, maar ook bij dat ander schilderij was het ook zo dat de muur errond roze werd. En hier zie je, als ik dat een oog of een lens ofzo mag noemen, zie je het tegenbeeld als je rond het schilderij kijkt. Daar ben ik hier heel vatbaar voor.

Facilitator [00:08:53] Maar er gebeurt iets opnieuw van beweging en verplaatsing.... Dankjewel. Wat is hier het woord?

J2. [00:09:01] Ik kom even niet meer op het Nederlands, maar bellybutton...

Facilitator [00:09:10] Ok, dankje. Bellybutton. Ik kom hier eens horen...

I. [00:09:16] Ik kan me heel hard vinden in wat er daarnet werd gezegd, alsof dat het groter wordt en dat je er wat ingezogen wordt.... Bij mij kwam het woord poort op.

Facilitator [00:09:32] ...Inzuigen en de poort. Dankjewel.

J1. [00:09:36] Bij mij zit er een sluimerende vuurbal.

Facilitator [00:09:43] Ik zie je ogen wat vernauwen.

J1. [00:09:47] Ja, daarstraks merkte ik dat ik, als ik mijn ogen beweeg dat dat werk echt continu verandert. En ik ben dat eigenlijk ook aan het doen met dit werk en op een gegeven moment wordt het gewoon één knal oranje bal. En zelf spelen met wat je ziet en wat je werkelijk ziet, vind ik hier wel tof. Misschien een beetje zoals A. ook dingen begint te zien flinkeren.

Facilitator [00:10:20] Ja, er gebeurt van alles. Dank je wel. Ik kom eens hier horen...

Chu. [00:10:29] Ik moest aan het woord scifi denken en toen kwam het woord conceptie in mij op. En toen dacht ik als ik er nu door spring en duik, dat ik dan in een nieuw begin zou zitten.

Facilitator [00:10:49] Precies ook iets van zuigkracht, een nieuw begin.

Chu. [00:10:52] Ja, een aantrekking. Iets waar je kunt induiken en dan ben je ergens helemaal anders.

Facilitator [00:11:03] Ok, ja. Merci.

J3. [00:11:09] Het woord dat in mij opkwam was intimiderend. Bij mij heeft het niet zozeer een zuigeffect maar eerder iets aanvallends. Het lijkt wel alsof er iets uit kan schieten dat mij zou kunnen aanvallen en dat vind ik intimiderend.

Facilitator [00:11:24] Ok. Eerder iets achteruitgaan, dan inzuigen.

J3. [00:11:25] Daarjuist stond ik een beetje te letterlijk zwiebelen en hier stond ik heel recht. Mijn hart was ook wat sneller gaan slaan, dus eigenlijk wat meer een 'klaar voor actie'-positie.

Facilitator [00:11:42] Ja echt heel lijfelijk voelbaar ook. Dankjewel.

Facilitator [00:12:07] We gaan even kort samenvoegen. Dat was de eerste oefening. Je bent al nieuwsgierig naar de... (tegen Chu. die naar de titel van het werk gaat kijken)

Chu. [00:12:25] Oei, mocht dat niet?

Facilitator [00:12:25] Natuurlijk. Je bent zeer vrij he.

NABESPREKING OEFENING 1

Facilitator [00:12:25] Dat was een eerste oefening maar ik al even een eerste indruk. Hoe was dat voor jullie? Hoe heb je dit ervaren?

J1. [00:12:32] Ik vind het wel heel tof, want door lang en traag te kijken... Het zijn alletwee werken die ik redelijk goed ken. Ik kan er een half uur over vertellen als het moet, maar door te blijven kijken heb ik die echt ook letterlijk op een andere manier gezien en zo doet de Regenboog, zal ik het maar noemen, op een gegeven moment was die wit op een gegeven moment vertrekt dat en de veranderlijkheid van die beide werken vond ik echt wel tof om op deze manier te kunnen zien. Ook dit werk kon continu in verandering blijven door er gewoon traag en langzaam.... Dan was ik ook heel bewust van wat ben ik aan het doen met mijn ogen. Dat was het effect van de vraag 'let op uw lijf!' En dan zat ik heel erg op mijn 'wat ben ik hier aan het doen met mijn ogen?'. Dus ik vond het tof. Ik vond het tof.

Facilitator [00:13:26] Bij jou kwam heel erg dat bewegende. Nog?

I. [00:13:29] Herkenbaar voor mij ook. Ik vond ook dat er echt wel dat, hoe langer dat ik naar het schilderij kijk, hoe meer het verandert of zich transformeert. En bij mij is dat ook wel een heel groot contrast tussen het gevoel dat ik bij beiden had. Voor mij was dat daar kalmte en rust. En dit spanning en ergens ingezogen worden en wil ik daar wel ingezogen worden? En wat gaat er dan daar aan de andere kant zich aandienen? Echt dat contrast tussen gevoel. Dat vond ik het meest opvallende.

Facilitator [00:14:02] Dat je dat lijfelijk ook voelde, of ook emotioneel?

I. [00:14:09] In hartslag, ik voel ook dat hier mijn hart veel harder begint te slaan. Daar was ik echt wel meer kalm. Rustig, die kleuren, dat was meer wat wiegend, wat zorgend. En dit maakte dat ik zo wat meer op mijn quivive stond, klaar om iets te doen, geactiveerd.... Daar was meer rust.

Facilitator [00:14:28] Dat activerende zei jij (tegen J3.) ook? Nog eerste indrukken?

A. [00:14:41] J1., jij zegt dat je over die werken daar een half uur over kunt vertellen. Ik weet over die twee werken echt niks. Maar ik weet andere dingen (lacht). Ik zou voor die twee werken, moest jij de vraag niet gesteld hebben: wat doet het met u en blijf eens hier staan, zou ik zijn doorgelopen of zou ik die uitleg hebben nodig gehad om te snappen: ah ja, dat is daarom geschilderd. En ik zou het echt heel graag willen weten natuurlijk nu. Bij dit werk was ik misschien niet doorgewandeld maar zeker wel bij het eerste werk was ik zeker gewoon voorbijgewandeld, want ik dacht: dit kan ik ook. Sorry. Jij mag nee zeggen he (tegen J1.). En dat kan ik waarschijnlijk ook niet. Bij dit werk is dat wel wat anders omdat het ook wat 3D is en dat je toch wel wilt gaan zien: is dat wel echt plat, dat schilderij? Ik moest denken aan.... Ik heb ooit een boekje gehad, maar ik was toen in een ziekenhuis onder veel verdovende middelen. En ik had zo'n boekje gekregen, heel lang geleden, en daar waren hele lelijke vormen, maar als je er lang zo half naar keek, zo tussen concentratie en niet, dan kwam dat er zo keihard uit. En doordat ik dan verdovende middelen had genomen (misschien voer voor een nieuw experiment), kwam dat er echt zo hard uit. En als je dat boek bewoog, dan ging dat helemaal mee. En dat heb met dit werk ook al een beetje, zonder verdovende middelen.

Facilitator [00:16:11] Het is wel interessant dat je zegt dat die kennis jou zou helpen om er bij te blijven staan, anders zou je er voorbijlopen. En de uitnodigingen om te blijven staan en ook om naar uw lijf te gaan, is dat ook een verschil?

A. [00:16:22] Ja, die uitnodigingen vooral, gewoon om te zeggen 'sta stil'. Wij lopen al overal ergens voorbij, gewoon sta eens stil. En ik weet al dat ik straks hier iets over zal moeten vertellen, waardoor dat je meer in jezelf moet gaan en dat je denkt: hoe moet ik daar een woord opplakken? Ik merk ook zo... De vraag eigenlijk is 'wat voel je?' en ik zeg meer wat ik zie.

Facilitator [00:16:44] Ja maar dat is helemaal oké. Alles wat je ervaart, 'wat ervaar je?', is eigenlijk een correctere vraag. Alles is oké. Dus als er daar van alles gebeurt, dat is heel logisch. Vragen van 'Want wat moet ik nu doen? Of wat is nu de opdracht? Of gaat dat nu juist zijn of niet?', laat dat maar los. Want alles wat je ervaart....

A. [00:17:02] Want voelen en omschrijven is iets totaal anders.

Facilitator [00:17:05] Het is goed dat je dat zegt. Stel dat er van alles... analyses zou gebeuren, dat mag ook, we zijn ook allemaal analytische mensen. Als dat wat te veel is, ga ik dat wel zeggen van: laat dat meer even los, en kom even terug in de lijf. Dus laat dat maar aan mij over, mocht daar iets zijn van dat je denkt van: ik ben hier iets verkeerd aan het doen. Dat is helemaal niet...., maar het is goed dat je dat nog eventjes vermeld. Maar er komt iets van: wat gebeurt er hier? En het interessante is dat er van alles gebeurt van: oei, er komt straks iemand langs, ik moet hier nog een woord zeggen, er gebeurt iets met dat schilderij, er gebeurt iets met mijn kennis.... Nog mensen die iets willen zeggen?

J3. [00:17:39] Voor mij is dat een wel nieuwe manier om naar zoiets te kijken, want ik kijk over het algemeen zo precies van een hogere positie naar kunst. En hier ook, ik zou: 'ah, ja, leuk, mooi'. Ik zou dat appreciëren en zo. Maar om nu echt ook te gaan voelen van: er gebeurt iets in mij, dat is wel echt een andere manier van kijken. Wel interessant.

Facilitator [00:18:00] En het vraagt ook wel wat. We vragen wel wat van jullie om zo wat te zakken. Om op een andere manier wat dingen te durven ervaren.

Onderzoeker [00:18:07] Dit is nog maar het begin.

Facilitator [00:18:09] En we gaan dus inderdaad die verschillende oefeningen doen om daarin wat te mogen mee experimenteren, dus voel jullie vrij in om daarin wat ruimte te maken. Nog iets ter afronding?

J2. [00:18:24] Ik vond het wel grappig, omdat het voor mij heel contrasterend was. Omdat het daar voor mij echt heel lichaamloos was. Het voelde als iets heel ver en iets moois om te aanschouwen. Terwijl dan dit, daarbij had ik het gevoel dat het me helemaal omvatte. En dat die navel, dat het precies is alsof ik in iemands buik zit. Dat gevoel kreeg ik heel erg. Dus ja, waar dat bij het ene werk je eigenlijk bijna geen lichaam nodig had, dat het voelde dat niet relevant was. Terwijl hier dat juist wel heel wezenlijk was.

Facilitator [00:19:03] Het is echt zo dat lijfelijke, dat lichaamsloze en hier iets wezenlijks. Chu., ik kijk nog even naar u. Ik weet niet jij nog wat woorden wilt geven hier?

Chu. [00:19:16] Misschien naar kunstbeleving toe: ik zou wel stilstaan bij het feit van wat doet dit werk met mij? Maar het nu verbaliseren en het delen vind ik eigenlijk de grootste uitdaging. Naar veiligheid toe, maar ik ken jullie niet en ik zit hier maar wat dingen te zeggen, wat iets met mij doet. Ik vind dat toch een stap.

A. [00:19:39] Ik zal het aan niemand doorvertellen. (lacht)

Chu. [00:19:40] Nee, nee maar daar gaat het niet over. Het gaat over een taal geven aan iets wat je...

Facilitator [00:19:44] Ja, maar dat is niet heel onbelangrijk dat je dat zegt. We vragen niet alleen iets van jezelf maar ook iets ten opzichte van elkaar in de groep en we kennen elkaar niet.

Chu. [00:19:52] Het is voor mij nieuw. Want het stilstaan bij een kunstwerk en er veel tijd voor uittrekken is niet nieuw. En ook heel gericht naar iets gaan kijken en zo gewoon blijven zitten, dat vind ik.....

Facilitator [00:20:04] Maar er gebeurt ook iets natuurlijk in deze groep. In deze nieuwe groep. Op het moment dat je iets uitspreekt, op het moment dat je anderen hoort....

J1. [00:20:11] Op een gegeven moment, als we in gesprek waren, was ik ook niet meer aan het kijken, maar was ik in jullie hoofd aan het kruipen om te proberen volgen wat de andere ziet, veel meer dan zelf nog in de gewaarwording te zitten.

Facilitator [00:20:30] En dat is eigenlijk ook al een beetje een opstap naar de laatste oefening waarbij dat je... Sowieso hebben we effect op elkaar. Zoals je zegt (tegen Chu.), we zijn een groep en je vraagt om iets persoonlijk te delen en er gebeurt hier vanalles. En wil ik dan wel in deze groep en op dit moment? Er gebeurt sowieso iets door anderen ook te horen en dat is allemaal deel van het geheel, deel van het systeem, deel van het veld, noemen we dat. Dus op naar het volgende.

Onderzoeker [00:20:56] We gaan naar de oude meesters.

OEFENING 2

Onderzoeker [00:23:41] Het volgende werk dat we hebben gekozen, is J3. zijn keuze.

Facilitator [00:24:15] Jullie mogen allemaal terug de oortjes opzetten. Dat maakt het makkelijker. Dit is het werk dat we hebben gekozen. En opnieuw de uitnodiging om gewoon heel nieuwsgierig te zijn van: wat is nu voor mij de aantrekkingskracht van dat schilderij? Dus vraag jezelf eens af: wat trekt mij hier nu in aan, in dit schilderij? En dat kan zowel iets zijn dat je ziet van beelden. Het kan misschien ook iets zijn, dat je denkt: goh, van materiaal, van lichtinval, iets van de schilder. Kijk maar eens vanuit een nieuwsgierigheid en je mag gerust bewegen. Zo van: wat trekt mij aan in dit schilderij? Neem maar wat tijd om dat wat te onderzoeken.

Facilitator [00:25:47] En als je iets gekozen hebt dat u opvalt, een bepaald aspect, een bepaald stuk, een bepaalde emotie misschien, een bepaalde eigenschap, kijk dan eens, en dat is misschien een rare vraag wat ik nu ga stellen, maar kijk dan eens of dat je dat helemaal kunt gaan belichamen. Dus dat je je helemaal in dat stuk, in dat aspect dat je dat helemaal kunt worden. En je mag dan eens kijken of je een positie kan innemen ten opzichte van het schilderij. Qua afstand en nabijheid, qua kijkrichting... wat klopt vanuit dat een aspect.

Facilitator [00:26:25] Probeer daar ook volledig in te gaan. Bijvoorbeeld inderdaad als je zwart bent, dan word je volledig dat kleur zwart. Eigenlijk uw eigen identiteit een beetje loslaten, maar het stukje dat je hebt gekozen helemaal gaan worden. En probeer dat maar ook in uw lijf te voelen. Of naar uw ademhaling, of naar spanning of naar tinteling. Hoe zou het zijn om helemaal dat aspect... Het kan ook zijn dat uw lichaam wat gaat bewegen of dat je een bepaalde vorm gaat aannemen, als je helemaal dat aspect gaat worden. Misschien wil je ook wat bewegen in de ruimte, van afstand of van nabijheid. Speel er maar wat mee.

Facilitator [00:28:13] Dan ga ik opnieuw eens bij iedereen... Als iedereen een beetje zijn positie ingenomen heeft, wat nieuwsgierigheden heeft, ga ik opnieuw eens gaan luisteren. Ik ga hier eens beginnen bij jou. Wie ben je of wat ben je?

J1. [00:28:29] Een arrogante kunstenaar.

Facilitator [00:28:35] En wat gebeurt er?

J1. [00:28:36] Ik word zelfzeker. Ik kijk neer.

Facilitator [00:28:41] Je ziet het ook aan uw houding. Er is iets strak.

J1. [00:28:46] Ja, ik wil eigenlijk op tafel gaan staan.

Facilitator [00:28:48] Ja, als je kon, zou je op het podium gaan staan, of een arrogante....

J1. [00:28:51] Ja, maar ik denk dat dat niet bij museumhygiëne mag.

Facilitator [00:28:54] Nee, maar het zegt iets over uw neiging om op dit moment als kunstenaar.

J1. [00:28:58] Ja, van deze kunstenaar he. Niet van kunstenaars.

Facilitator [00:29:05] Op dit moment, van dit schilderij. Ok. Even hier horen. Wat ben je? Wat gebeurt er? Wat ervaar je?

I. [00:29:18] Ik ben kennis, nieuwsgierigheid, het weten, leergierig.

Facilitator [00:29:32] En daar, vanuit de kennis, leergierigheid, wat gebeurt er in je lijf? Ik zie je wat knikken. Ik zie je wat geconcentreerd kijken.

I. [00:29:42] Ik ben klaar voor mijn eerste les te noteren. Klaar om kennis op te doen. Benieuwd naar wat er gaat komen. Nieuwsgierig, heel nieuwsgierig.

Facilitator [00:29:58] Nieuwsgierig en gefocust precies ook?

I. [00:30:02] Ja, zeker een focus.

Facilitator [00:30:03] Ja, Oké. Dank je wel.

A. [00:30:13] Er is heel veel in dat schilderij, maar ik neem gewoon het eerste dat me opviel. Ik ben eerst nog naar het kaartje gaan kijken tot ik dan zag ... Hoe? Ah, nu snap ik het. Er houdt iemand die spiegel vast. Die mens die de spiegel vasthoudt, ik het tegenovergestelde van J1.. Ik vind dat die ongelooflijk vriendelijk kijkt. Als iedereen zo zou kijken dan zou ik echt keigoed gezind worden. Dus ik ben heel graag die persoon achter de spiegel. Met die blik gaan zo automatisch de spiertjes van uw wangen naar boven, vind ik. Die heeft zo'n lieve blik en spijtig dat die van 1600 en zoveel is, want ik zou die heel graag in het echt ontmoeten. Ik ben heel graag die persoon en ik zou heel graag het schuifje toedoen want dat stoort mij een beetje (lacht). Allee, dacht ik, dan schilder je dat, doe dat dan ineens toe. Er zal wel weer connotatie zijn die ik niet begrijp, maar ...

Facilitator [00:31:09] Ja, en het zegt misschien ook iets voor jou, dat je de schuifjes niet altijd wilt openlaten.

A. [00:31:14] Nee, ik laat ze altijd open, maar ik vind dat een vreselijke eigenschap van mijzelf. Chaos. Ik vind dit heel chaotisch. Dus ik kijk gewoon recht in zijn ogen en ik denk: ik heb u graag.

Facilitator [00:31:24] Ik heb je graag. Er is iets zeer aantrekkelijk aan de blik, aan de zachtheid en de warmte.

A. [00:31:33] Ja, toch? Vind jij dat niet?

Facilitator [00:31:33] Ja, ik zie het, het is heel duidelijk. Uw wangen beginnen al te blozen. Nee fijn. Dus er gebeurt van alles.

A. [00:31:42] Ik ben helemaal verliefd. (lacht). Grapje.

Facilitator [00:31:49] Ik zag hier wat geknik.

J3. [00:31:51] Ja, ik heb exact hetzelfde effect in de spiertjes in mijn wangen. Ik vind inderdaad ook dat hij eigenlijk een lieve uitstraling heeft, maar dat maakt het zo wat koddig (schattig) eigenlijk. Hij probeert zelfzeker te zijn, maar hij lijkt misschien een tikkeltje naïef. Met naar verder naar het werk te kijken, valt mij op: de kleur bruin is zeer aanwezig, behalve het gezicht dat eruit springt. En dan ben ik verder met die kleur bruin aan de slag gegaan en daar ben ik een beetje loom van en dan ben ik eventjes komen hangen.

Facilitator [00:32:29] komen leunen...Je zegt het kleur bruin, als je dat gaat gaan belichamen, ja dan gebeurt er iets.

J3. [00:32:35] Dan gebeurt er iets inderdaad.

Facilitator [00:32:38] Iets van zakken.

J3. [00:32:39] Van zakken en van loom worden en ik denk dan aan de herfst en alles gaat trager en ja, loom.

Facilitator [00:32:50] Dank je wel, om dat mee te gaan belichamen. Ik ga langs deze kant komen.

J2. [00:32:58] Ik heb dus juist een enorme fascinatie voor die halfopen lade. Ik beeld me in dat ik daar zo'n half vergeten dingetje ben, dat opgaat in de donkerte. Het klopt ergens niet dat die la open staat, maar daarom vind ik het juist... denk ik, dat het me zo aantrekt.

Facilitator [00:33:20] Ja, er gebeurt ook iets in je lijf als je spreekt over het schuifje.

J2. [00:33:24] Ja, ik wil erin kijken.

Facilitator [00:33:28] Ja, bijna iets ondeugends of iets nieuwsgierig.

J2. [00:33:33] Ja, misschien wel.

Facilitator [00:33:36] De schuif, de lade die jou aantrekt. Ja.

J2. [00:33:38] Ja. Absoluut.

Facilitator [00:33:42] Dank je wel. En hier?

Chu. [00:33:54] Ja, wacht... Waar te beginnen... Ja. Ik ben dus in de zandloper gekropen. En ik voel ook wel wat tijdsdruk en ik merk dat mijn benen.... dat ik wat meer nerveus ben en precies of dat de tijd tikt. Temeer omdat ik zo in het begin eerst aan het kijken was van: wat zie ik nu? En dan inderdaad het spiegelbeeld van iemand. En dan zo'n doodskop en dan zo'n levende jongeman. En dan de

dood. En dan ah ja, ok, die ziet er nu nog heel fris uit, maar het is een beetje een andere vorm ofzo. Ja, afhankelijk van de tijd. Dus ik werd wat nerveus ofzo. Van: ah ja, de tijd is aan het dringen, we moeten het er allemaal uit halen.

Facilitator [00:34:53] Er komt iets van het aspect tijd en beweging en dan de druk van de tijd. Zoiets? Ok. Merci.

Facilitator [00:35:05] Je hebt zo ondertussen iedereen gehoord vanuit het aspect dat je gekozen hebt. Is er nu misschien een bepaalde beweging die je zou willen maken of een bepaalde zoektocht die je nog zou willen doen? Dus we hebben nu iedereen eens gehoord. Misschien heeft dat ook wel van invloed op hoe dat je vanuit uw aspect van tijd of de schuif of de man, of de kunstenaar of de leergierigheid of de kleur, is er een bepaalde beweging die je zou willen maken?

NABESPREKING OEFENING 2

Facilitator [00:36:15] Ok. Dank jullie wel. Dan mag je even uit het aspect stappen en terug uzelf worden. Sommigen willen misschien wel schudden of wat bewegen of wat in de ruimte komen. Dan wil ik kort ook even horen hoe dat dit was.

Onderzoeker [00:36:35] Ik twijfel over het volgende werk eigenlijk. Hoe is dat voor jullie? Dus er zijn blijkbaar wel wat jongeren die hier een opdracht hebben. Hoe zou dat zijn voor jullie om in deze zaal te blijven? Of een rustiger zaaltje te kiezen hiernaast?

A. [00:36:56] Rustiger is altijd beter

Onderzoeker [00:36:59] Oké, dus dan ik dat werk daar los en kiezen we gewoon een ander.

Facilitator [00:37:19] We zijn ook aan het zoeken. Het is elke keer opnieuw kijken en ons aanpassen aan de omstandigheden. We wisten niet dat de klas ook hier ging zitten, vandaar. Even de omgeving die binnenkomt en de logistiek die binnenkomt. Hoe was het voor jullie om deze oefening te doen? Hoe heb je het ervaren? Wat wil je daar misschien wel of niet over delen?

J2. [00:37:40] Ik vind het heel grappig. Dat onze aandacht gericht werd daarop en ik nu pas die hand zie.

A. [00:37:53] Er zijn heel veel dingen die afleiden en de jongeren ook zo...

J1. [00:37:57] Ja die jongeren waren ook echt bezig met die hand....

A. [00:38:01] Ik kon hier niet zo hard ingezogen worden als dat andere. Ik dacht zo direct: die gast en ik wil de rest al niet meer zien.

Facilitator [00:38:08] Ja, ja, en dat zegt iets over het schilderij en uw ervaring. En misschien ook wel iets over het veld. Nog? Alles is ok.

J1. [00:38:21] Ik vond ook weer wel... van zodra we de bespreking aan het doen waren, kijk je echt mee met de anderen. En dan is ben je je eigen rol die je op dat moment aanneemt.... Ik vond het heel moeilijk om die laatste bewegingsoefening toe te voegen. Acteren is sowieso niet mijn grootste talent dus was ik eigenlijk vooral aan het processen wat jullie allemaal vertelden.

A. [00:38:47] Meer zo van: ah ja, als het inderdaad echt heel hard gaat over dat schuifje en jij loopt naar voor en je wilt weten, kun je misschien als je zo doet meer zien? Maar nee, natuurlijk niet. Dus ik dacht dat jij dat aan het doen was. Dus inderdaad je bent meer aan het denken: als jij bruin ziet, herfst, welk beeld komt er dan in?

Facilitator [00:39:05] Even gaan meetrillen in het andere stuk waardoor je niet meer helemaal in uw eigen aspect blijft zitten. Ja, ok. Ik zie mensen knikken. Is dat de ervaring? Zo meteen in een laatste oefening gaan we echt een opstelling doen en gaan we ook iets gelijkaardig vragen, vandaar de opwarming een stukje ernaar toe. Maar dan gaan we ook ten opzichte van elkaar ook dingen voelen of ervaren. Dan is ook de uitnodiging om in dat stuk te blijven. Maar helemaal oké als je daar af en toe even uitgaat. Of als je merkt van die hand is aan het gebeuren. Of als je voelt van ik ben er niet meer in, laat het ook maar gewoon zijn, wees daar ook niet te streng in. Maar de uitdaging is wel om helemaal de kans te krijgen om erin te duiken, dus dat is zo meteen wel de uitnodiging. Ik zal het even zo zeggen. Maar ik snap dat, want je hoort anderen en dan denk je van ik ga me even.... Want nu zijn we nog geen geheel en nu was het iedereen zijn eigen ervaring. Zo meteen gaan we meer een geheel vormen, gaan we echt het schilderij laagje voor laagje gaan onderzoeken. Maar misschien zijn er nog dingen die je hierover wil gezegd hebben? Hoe was het om die andere aspecten? Want dan denk je: ah, ik wil dat ook eens van die kant bekijken. Hoe was dat?

I. [00:40:15] Dus ik had eerst niet door dat dat een spiegel was. Ik had dat echt niet door. Heel gek.

Facilitator [00:40:21] Dus door de ervaringen van iemand te horen zeggen, krijg je een andere blik op het schilderij.

I. [00:40:30] Helemaal anders ineens.

J1. [00:40:35] Ik vind het soms ook moeilijk om niet door te gaan op wat andere zegt. Als ik jullie hoor... Of ik hoorde jou op een gegeven moment en het vriendelijk gezicht, was ik aan het denken: bedoelde je dan de jongen achter de spiegel of de spiegel. Maar dat is misschien beroepsmisvorming, omdat ik normaal gezien altijd in gesprek ga als mensen dingen zeggen en altijd doorvraag.

Facilitator [00:40:59] Ik weet niet of beroepsmisvorming is, het mag een reflex van nieuwsgierigheid zijn, zodat je zegt van 'ach...' En het misschien een beetje van beide is, maar dat zegt wel iets over hoe graag dat je meer zou willen weten. En dat is wel mooi, dat je zegt van: de beleving van de ander interesseert mij mee, want het geeft ook een andere blik dan. Hoor ik u dat zeggen, door iemand anders te horen?

J1. [00:41:21] Ja, het belicht een ander facet, en in de oefening was ik heel overtuigd van mijn idee. En dan dacht ik: ah ja, maar als A. en J3. zeggen: dat is een heel vriendelijk gezicht. En dan begon ik ook door te denken over de relatie tussen de twee waarbij dan een in mijn hoofd het hulpje is en de andere de schilder. En die elkaar dan toch positief genegen zijn. Dus is het fake het vriendelijk schildersgezicht? Of is het toch oprecht....? Ik zou er nog een uur over kunnen doorgaan...

Facilitator [00:41:53] Want er gebeurde wel iets tussen de arrogantie en de zachtheid.

J1. [00:41:57] Het was zwart en wit...

Facilitator [00:42:00] Maar het was interessant.

J1. [00:42:03] Het is interessant gewoon...om verder door te bomen.

A. [00:42:08] Ik had het over degene die rechtstond.

J1. [00:42:12] Degene achter de spiegel.

A. [00:42:16] Die de spiegel vasthoudt.

Facilitator [00:42:17] Het was ook mooi om te zien als iemand iets zei, dat er soms wat geknik was, ook bij de anderen. Zowel vanuit uw eigen beleving als vanuit de beleving van het deel van het schilderij. Nog zaken die opkomen?

A. [00:42:31] Ja, die klas is weg.

J3. [00:42:35] Je had het over die achter het schilderij, achter de spiegel dus.

A. [00:42:38] En niemand had dat door?

J3. [00:42:41] Ah, ja, ok. Nee, ik had het over de andere....

J1. [00:42:41] Op een gegeven moment dacht ik dat wel. En dan dacht ik: nee, het zal wel over....

A. [00:42:43] Want die ene op dat schilderij, ik ken iemand die erop lijkt. Ik ben al de hele tijd aan het denken: op wie lijkt die nu weer?... En ik zeg: het is een andere tijdperiode, dus dat klopt niet. Maar ik weet nog altijd niet wie dat het is, die ijdele dan. Volgens mij is dat dezelfde persoon dan nog eens, maar ik weet het niet.

J3. [00:43:07] Ik had op een gegeven moment wel een interessante associatie. Bij mijn ouders hing een schilderij met dezelfde kleuren bruin. En dat was interessant, want dat had ik nooit daarvoor gezien en dat gaf wel ineens een ander gevoel.

Facilitator [00:43:19] Alsof dat er iets van thuis mee binnenkomt?

J3. [00:43:22] Ja, zoiets ja.

Facilitator [00:43:25] Wat ik ook heel zot vind, is dat hij zo op zijn schilderij is aan het schrijven geweest. Zijn naam, ok, maar meestal is dat langs de andere kant.

J1. [00:43:31] Daarom dat ik zo iets van zeg: zit die nu zijn naam zo in koeien van letters te schrijven? En van daar begon de arrogantie in mij binnen te sluipen.

A. [00:43:39] Maar dan ook zo het midden van het schilderij ook nog eens. Dat was alsof het schilderij... dat dat niet de bedoeling was, dat het nog verwijderd moest worden.

J1. [00:43:46] Ja, en hoe goed dat is uitgewerkt en die andere eigenlijk maar heel summier.

A. [00:43:55] Dat is zo'n lieve, die andere. (lacht).

J1. [00:43:55] Maar zo'n lieve, maar ja. Maar met een colleke dat er zo is bij geschilderd van....doedoedoef.

Facilitator [00:44:09] Is er nog iets anders dat jullie zeggen van dat is..., naar aanleiding van deze oefening. Alles van ervaringen of opmerkingen?

A. [00:44:18] Ja, ik wil nog iets zeggen. Ik vind het altijd heel raar om zo, het schilderij dateert van 1678, dat is al even geleden. Dat je zo de hele tijd denkt: eigenlijk zouden die nu, anders gekleed, maar toch ook hier door de straat kunnen wandelen. Omdat die misse doet mij denken aan iemand en dan denk ik: die zien er hetzelfde uit als nu, maar dan ook wel wat anders, een lelijk baardje....

Facilitator [00:44:41] Alsof dat er iets van de relativiteit van de tijd in komt....

A. [00:44:45] Dat je zo denkt van: had die nu gedacht dat ik dit allemaal over zijn schilderijtje ging zeggen?... Alle, schilderij. Ik weet totaal niet wie dat is

J3. [00:44:59] De ijdelheid is ook iets van deze tijd. Zeker met Instagram.

Facilitator [00:45:07] En het tijdsaspect komt ook terug, hè? Ok. Zijn jullie klaar voor nog een oefening? Of hebben jullie eerst even wat ruimte nodig of wat beweging nodig om naar het volgende te gaan? Doen we het toch hier, nu dat de schoolgroepen weg zijn?

Onderzoeker [00:45:26] Ik twijfel.

Facilitator [00:45:26] Je weet ook niet of in die andere zalen daar scholen gaan zijn?

Onderzoeker [00:45:28] Nee, maar daar gaan sowieso, denk ik, geen scholen zijn

J1. [00:45:29] Tegen half drie zijn die scholen weg....

OEFENING 3

Onderzoeker [00:45:42] Weet je wat? Ik laat de groep beslissen. Kom eens even mee kijken daar. Het is ofwel dit en dan staan we in deze ruimte. Ofwel het werk aan de andere kant in de andere zaal. Hoe is het voor jullie?

Facilitator [00:46:21] En misschien is het ook goed om te weten: we gaan eigenlijk de beleving van één iemand wat gaan onderzoeken. Dus als je zegt: oh; ik voel mij hier echt super tot aangetrokken, laat dat ook even weten.

Onderzoeker [00:46:33] We kunnen ook eens naar het andere werk gaan kijken. Of dit werk? Hoe voelt het? Wie voelt hier iets bij en wil graag de vraagsteller zijn? Of nee, mag ik dat niet meer zo zeggen? Misschien moeten we nog uitleggen wat de vraagsteller moet doen.

Facilitator [00:47:38] We gaan zometeen vragen of er iemand een bepaalde nieuwsgierigheid, een bepaalde aantrekkingsheft naar het schilderij.

Onderzoeker [00:47:48] Dit of het andere, je mag kiezen.

Facilitator [00:47:50] Ik ga er wat vragen over stellen, gewoon over de beleving en dan gaan we er samen naar luisteren. Iedereen kan hier wat feedback op geven en dan gaan we heel dat schilderij, met een aantal aspecten, echt gaan opstellen in de ruimte. Die aspecten die worden, wat bepaald door de beleving van de ene persoon. Maar dan gaan we vragen aan jullie om echt een aspect te gaan belichamen, een beetje hetgeen wat we daarnet hebben gedaan, maar dan eigenlijk als geheel. Om het schilderij wat samen in de ruimte wat mee te gaan vormgeven. Dat is de bedoeling, dat we wat gaan kijken, zonder dat we op voorhand weten wat er gaat gebeuren. Het is niet de bedoeling dat we het volledig gaan re-enacten, maar gaan kijken van: wat er gebeurt als er - zoals daarnet de kleur, de schuif ... - als die in beweging komt ten opzichte van elkaar. En hoe kunnen we dat schilderij vanuit een andere laag gaan beleven? Dat is een beetje de bedoeling.

J2. [00:48:48] Ik denk dat ik het andere wel interessanter vind.

I. [00:48:49] Het andere trekt mij ook meer, dan dit.

Onderzoeker [00:48:54] En betekent dat ook dat één van jullie dan graag de vraagsteller wil zijn?

J2. [00:48:58] Voor mij hoeft het niet per se.

I. [00:49:03] Ja, ik wil dat wel zijn.

Onderzoeker [00:49:47] Dan gaan we naar daar? Als jullie je schoenen willen uitdoen, dan kan dat ook, soms helpt dat.

Facilitator [00:50:05] Wil iedereen de oortjes opzetten? Onderzoek maar even, beweeg maar even gewoon zo van: wat is hier voor mij de aantrekkingsheft van het schilderij? Wat valt mij op? Misschien wil je het van verschillende kanten bekijken. En dan gaan we zo meteen eens luisteren naar I.. Naar jouw beleving.(tegen I.).

I. [00:50:29] Spannend.

Facilitator [00:50:29] Spannend he.

Facilitator [00:51:19] Als jullie dit zowat bekeken hebben, dan gaan we hier wat op de grond gaan zitten. En als inderdaad, mensen zin hebben om hun schoenen uit te doen, dan is dat helemaal toegelaten. Ik denk dat ik dat ook even ga doen.

Facilitator [00:51:44] I., wat is het eerste dat u opvalt en alles, zowel qua indrukken, emoties, beleving? Kijk maar eens.

I. [00:52:00] Voor mij komt er heel veel warmte uit dat schilderij. Heel veel samen zijn, genieten, momenten delen, plezier. Ik denk dat dat ook is wat mij trekt. Echt zo'n familie moment of gezinsmoment.

Facilitator [00:52:20] En die warmte en dat familie moment, aan wat zie je dat?

I. [00:52:27] Voor mij zit dat in de tafel die gedekt is, de muziek die gespeeld wordt. Mensen die aan het voorlezen zijn, die dingen aan het vertellen, verhalen aan het vertellen zijn, verhalen aan het delen zijn, daar zit het voor mij wel wat in. Die kinderen ook. Het contrast tussen oude generatie, jongere generatie. Een hond die erbij is...

Facilitator [00:53:03] Zijn er nog andere zaken die, als je wat langer kijkt, die jou ook mee opvallen? Dus je hebt de warmte, die muziek, die familie...

I. [00:53:13] Als je dichtbij gaat kijken, de details vallen mij heel hard op. Zo de parelketting rondom de hals is heel..., zelfs van hier, zie je het licht daar opvallen. Of de decoratie in die blauwe hoed van die dame is ook zeer fijn geschilderd en vat het licht als je ernaar kijkt. Of dat zilverwerk. Ja, dat zijn de details die mij wel wat opvallen, als ik er langer naar kijk.

Facilitator [00:53:45] Zo die parelketting en de lichtinval daar ook in?

I. [00:53:48] Echt, die details. Het eerste wat mij opviel was niet die vrouw die in het midden zat, maar die andere vrouw aan de rechterkant.

Facilitator [00:53:59] Wat viel daarop of wat trekt u daarin aan?

I. [00:54:03] Dat ze aan het vertellen is. Ik moet gewoon direct aan een grootmoeder denken, zo echt een moeke die verhalen vertelt en wil dat haar familie samenkomt en dingen deelt.

Facilitator [00:54:20] Ik ga eens even horen bij de rest. Wat gebeurt er bij jullie? Zijn de dingen die gelijkaardig zijn of iets wat totaal anders binnenkomt? Ik ga de micro doorgeven of ik zal wel bewegen.

A. [00:54:44] Ik kan hier veel over vertellen, want er staat ook veel op het schilderij natuurlijk. Die hond heeft honger, denk ik. Ik maak mij altijd zorgen. Als ik vroeger naar Tom en Jerry keek en die liepen door het huis, die maakten alles kapot dan was ik altijd heel bezorgd over: oh nee, dat kost keiveel geld om die ramen te herstellen, en al die rommel achterin, alles terug te repareren. Nu heb ik zoiets van: allé, schuift dat boter dingske meer dan het midden van de tafel. Als je dan toch aan het schilderen bent. Dat neemt keiveel tijd om dat te schilderen, zo denk ik dan. En dan omdat ik hier uitgenodigd wordt om heel lang te kijken, ga ik inderdaad veel meer zien Dit is echt wel een schilderij waar ik gewoon voorbij zou lopen en eens gaan kijken: wie heeft dat geschilderd? Ergens ben ik niet geprikkeld door dit. Het is heel mooi gedaan. Maar als ik dan toch lang moet kijken, vind ik iets heel gek met dat kleinste kindje zijn voet. Dat is precies de bovenkant en de onderkant tegelijkertijd. En dat andere kind links heeft een kale plek en dan denk ik: wat is daar allemaal gebeurd? En je kunt hier heel veel verhalen over vertellen. Ik had het nodig om even te lezen wat er op dat plakkaatje daarlangs stond en dat heeft natuurlijk mee bepaald... Dat had ik misschien niet moeten doen, maar ik ben dan wel zo, dus ik dacht ik doe dat. Inderdaad zo heel heel fijn geschilderd, dat is knap gedaan. Maar ik zou dit niet in mijn living willen hangen. Het zou ook te duur zijn.

Facilitator [00:56:25] Het is interessant dat je zo zou voorbijlopen en dat er toch van alles gebeurt.

A. [00:56:30] Maar ja. En ook die stoel. Dat is eigenlijk een mand die recht staat gelijk een hond, maar dan recht. Waarom is dat eigenlijk? Want er is geen zon om tegen te houden. Ik snap het niet goed is, is dat het geluidsisolatie? Ik weet het niet. Veel vragen, denk ik.

Facilitator [00:56:47] Ja, veel vragen en bijna onlogica's, als je het zo beschrijft.... Nog mensen die, net als I., iets gelijkaardig, iets anders, iets aanvullend, hebben ervaren? Ik kijk even rond.

J1. [00:57:08] De oma of de moeke, het is wel echt een moeke, geen oma. Je zei: ze vertellen verhalen, maar voor mij is die echt uit volle borst aan het zingen, zo'n echt volkslied. Ik zie bijna mijn eigen moeder in het zangkoor zingen. En ik vind dat een hele rare hond. Die heeft een heel spits gezicht en dan in die hals dat lange haar. Ja, ik vind het een hele rare hond.

Facilitator [00:57:49] ok. Merci. Nog mensen die graag iets willen aanvullen?

J2. [00:57:54] Ik ben me aan het proberen voorstellen wat voor muziek er klinkt. Wat de klankkleuren zijn van die man, de oudere generatie? En of dat die kinderen een beetje toon aan kunnen houden, of dat het echt gewoon een kakofonie is? En wat ook opvalt in het kleurgebruik: die kinderen hebben echt van die diep rode pakjes aan. En dan bij de vrouwen zie je allebei zo dat wit naar voren komen. En dan bij de mannen, zie je dan weer het blauw. En het lijkt alsof de jongere generatie steeds lichter gekleed.... Hoe jonger je gaat met de generatie, hoe lichter het wordt of hoe vibranter het wordt. Dat viel me op.

Facilitator [00:58:49] Ok. Merci. Nog iemand die iets wenst aan te vullen?

Chu. [00:59:08] Ik was gefascineerd door de zingende oma en ik maakte de associatie met mijn schoonmoeder die 89 is geworden en die onlangs een brunch gaf. En ik mijzelf wat herken in de afwezige blik van de centrale figuur die zo weg droomt als het te druk is, of als er te veel lawaai is en zich dan maar ontfenkt over de kinderen. Terwijl mijn kinderen al veel groter zijn dan dat. Maar zo het uit de situatie willen onttrekken, dat is wel iets wat ik herken. En wat ik daarstraks hoorde, was ook... Ik zou er normaal gezien, denk ik, ook sneller voorbij wandelen. Maar het is omdat ik er nu blijf naar kijken, dat die fantasie op hol begint te slaan. Dat is wat mij opvalt ook.

Facilitator [01:00:04] Ja, ja. Ok. Merci.

J3. [01:00:12] In eerste instantie vond ik het een disfunctioneel gezin omdat iedereen zijn eigen ding aan het doen is. En het is pas toen jij zei van: ik zie wel een gezelligheid en de muziek (tegen I.). En toen... Als ik me de muziek probeerde voorstellen dan zag ik wel dat er een soort harmonie was. Dit was een heel interessante switch van perceptie.

Facilitator [01:00:37] Ja, ja, zo het warme gezin hè? Merci om het disfunctionele ook mee binnen te brengen. Ja, dankjewel. Ik ga eens hier horen. Er gebeurt van alles...

I. [01:00:53] Ik merk wel: voor mij is die moeke nu ook aan het zingen. Die is niet meer aan het voorlezen. Het switcht wel. En ik vind het nu ook wel opvallender dat die vrouw in het midden inderdaad afwezig is. Al de rest lijkt meer daar te zijn en zij is er precies veel minder. Ik ben me ook aan het afvragen wat staat er nu eigenlijk allemaal op tafel? Ik zie daar wat druiven liggen en precies een stuk vlees. Maar daar ligt zo een toren. En dan denk ik: wat is dat? Is dat dan puree of een videeke? Boter? En zijn ze al aan het eten of zijn ze nog niet aan het eten? Is het nu inderdaad even eerst zingen of een gebed zingen, vooraleer dat ze aan het eten zijn? En ik merk ook op dat dat jongste kindje, met die kale plek.... Ik was aan het syndroom van Down aan het denken.

Facilitator [01:02:06] Ik zie wat geknik ook. Oké, ik heb een voorstel. We gaan het schilderij wat tot leven laten komen en we gaan wat onderzoeken wat er daarin gebeurt als we dat tot leven laten komen zonder dat we weten wat er gaat gebeuren. Maar jij mag iemand kiezen voor de warmte of het geheel van de familie die jij ervaart. Je mag iemand kiezen voor de zingende grootmoeder of de vertellende grootmoeder, iemand voor de afwezige blik figuur, iemand voor de de keuzes van de schilder, dus de schilder zelf en iemand voor de muziek. En ook iemand voor het kleinste kindje.

Onderzoeker [01:03:09] En je mag jezelf ook meerekenen.

Facilitator [01:03:10] En je mag zelf eerst daar een aspect uitkiezen.

I. [01:03:16] Uit die opties die je opgegeven hebt?

Facilitator [01:03:17] Ja, hetgeen dat ik nu net heb verteld, waar zou jij graag zelf eens mee gaan experimenteren. Want het is voor iedereen een uitnodiging om.... Het is een experiment en je mag.... Wat zou je graag eens gaan onderzoeken en gaan belichamen? Even helemaal induiken.

I. [01:03:39] Ikzelf dan? Ik zou graag dat eten zijn.

Facilitator [01:03:48] Oké, dat is goed. Dan mag jij dat eten eten zijn en dan mag je iemand kiezen. Je mag iemand kiezen... Of jullie mogen allemaal rechtstaan.

Facilitator [01:06:20] Wij gaan ondertussen verder doen. Goed, we gaan even terug in het schilderij duiken na deze technische interventies. Jij bent graag het eten op tafel ook hè? (tegen I.) Dan mag je iemand kiezen uit wie hier staat, voor de zingende grootmoeder. Je mag iemand aanduiden en die mag dan hier naast u komen staan. Wat ik nog gehoord heb is de afwezige middenfiguur.

I. [01:07:00] Moet het in die volgorde of mag het in een andere volgorde?

Facilitator [01:07:00] Wat zou je graag eerst kiezen?

I. [01:07:00] De muziek, dan zou ik voor jou kiezen.

Facilitator [01:07:09] En probeer als je de keuze hebt gekregen, echt er u volledig in te krijgen...

I. [01:07:13] De schilder was er ook nog? De afwezige vrouw. En de warmte...

Facilitator [01:07:24] Ja, nu, de warmte... We gaan wat moeten kiezen. We hebben nog twee mogelijke aspecten. Wat zou er voor u het meest interessant zijn, denk je? Misschien. Ik ga het anders benoemen: de gezinsdynamiek, of dat dat nu warm of niet warm, maar dat iemand kiest voor de gezinsdynamiek. En de afwezige, of in elk geval de middenfiguur. Want we noemden haar afwezig, maar misschien gebeurt er iets anders.

I. [01:07:59] De dynamiek op zich zou ik voor jou kiezen en voor de middenfiguur zou ik voor jou kiezen.

Facilitator [01:08:06] Dan mogen jullie daar op een rij gaan staan naast elkaar. Of hier allemaal naast elkaar zo, een rij en je mag naar daar kijken.

Onderzoeker [01:08:19] Ja, een mooi rijtje maken.

Facilitator [01:08:21] Dan ga ik zo meteen eens vragen wie dat wie is. Ik ga even langskomen en je mag dan zeggen wie dat je bent, wie je gaat proberen te belichamen.

J1. [01:08:34] De grootmoeder.

J2. [01:08:34] de muziek.

Chu. [01:08:38] De dynamiek.

A. [01:08:39] De schilder.

J3. [01:08:41] De afwezige vrouw.

Facilitator [01:08:43] Oké, kijk even goed of je dat wat kunt gaan invullen. Ik ga zo meteen vragen aan het eten om een plek in te nemen in de ruimte en jullie mogen dan op basis van die plek ook in de ruimte gaan staan vanuit uw beleving. Dat hoeft niet dat je het schilderij moet zien. Het is niet verplicht om naar het schilderij te kijken. Je mag ook gewoon gaan invoelen en ook lijfelijk gaan kijken: wat doet dat met mij? Je krijgt er wat tijd voor om dat wat te gaan zoeken, die positie ten opzichte van elkaar. En dan op een gegeven moment ga ik zeggen van: oké, nu gaan we even blijven staan en dan ga ik wat gaan luisteren: wat zijn de dynamieken? We gaan... Het wat nieuwsgierig: Wat gebeurt er in dat systeem? Wat gebeurt er tussen al die verschillende rollen? Als je voelt van ik moet heel dringend iets zeggen, steek uw hand op. Ik ga dat wel proberen dat in de gaten te houden, maar als je voelt: oeh, er gebeurt iets, laat dat maar weten. Dus je mag met elkaar rekening houden, maar eigenlijk vooral vanuit uw eigen stuk. Dus het is niet als je voelt van: oei, dat is niet zo beleefd dat ik hier voor die persoon sta, als je voelt: hier staat de grootmoeder ten opzichte van het eten..., experimenteer daar maar een beetje mee. Ja? We gaan wel zien wat het effect is, op het moment dat je voelt van: het niet meer oké, laat het ook weten. Maar zie maar wat het brengt, dit schilderij. Dus het eten mag ten opzichte van het schilderij of ten opzichte van deze ruimte een plek innemen. En misschien voelt het..... Kies maar.

Facilitator [01:11:12] Ik ga jullie nog eens aantikken. Vanaf nu ben jij de grootmoeder, jij de muziek en jij de gezinsdynamiek, jij de middenfiguur (afwezige figuur) en jij de schilder. Zoek een plek in de ruimte die vanuit uw rol klopt. En je hoeft daar niet te veel over na te denken. Dat hoeft niet cognitief te zijn. Volg maar een beetje uw intuïtie als je weet het eten van de tafel staat hier. En je mag ten opzichte van elkaar ook wel.... Je moet niet per sé ten opzichte van het eten, maar ook ten opzichte van de andere rollen mag je ook een plek innemen. Kijk maar waar de beweging vanzelf naartoe gaat. Blijf goed vanuit uw rol voelen wat er gebeurt in u, rond u, naast u. En kijk nog even of dat het klopt op dit moment.

Facilitator [01:13:03] Goed. Ik ga eens even horen. En ik zie hier veel beweging bij de gezinsdynamiek. Wat gebeurt er?

Chu. [01:13:09] Ik merk dat ik een cirkel wil maken achter haar, de schilder, om die erbij te halen. Die hoort erbij. Die maakt er deel van uit. Ja, die moet in beweging komen.

Facilitator [01:13:38] Ja, dat is uw verlangen dat die in beweging komt. En ondertussen blijft jij ook heel hard in beweging. Ja, oké, blijf maar voelen wat uw positie is. Ja, oké, merci. Ik ga eens even hier horen, bij de grootmoeder.

J1. [01:13:56] Ik heb mij heel dicht bij de afwezige vrouw..., want ik wil die meer betrekken. Ik wil hier luid in die oren toeteren, dat ze mee gaat zingen en J2. heeft zich er nog tussen gewrongen om nog luider in de oren te toeteren.

Facilitator [01:14:13] Dat is uw interpretatie van de muziek die zo dicht en luid naast u staat...

J1. [01:14:17] Om de moeder mee te krijgen.

Facilitator [01:14:21] Dus dat is de neiging hè?

J1. [01:14:22] Ja, dat is de neiging.

Facilitator [01:14:23] Dat de neiging van komt maar wat dicht. En je hebt meteen ook een invulling voor de muziek die zeer dicht bij u staat.

J1. [01:14:29] Ja, dat zou nog dicht worden, maar dat wordt wat ongemakkelijk. (lacht)

Facilitator [01:14:34] Ja, er gebeurt hier van alles. Wat gebeurt er bij de muziek?

J2. [01:14:38] Ja, ik wil een soort van allesomvattend gevoel ... zodat het te veel is, dat het gewoon opdringerig is en dat de persoon voor mij niet kan ontsnappen.

Facilitator [01:14:52] Oké, er wordt hier blijkbaar een bondje gesloten tussen de muziek en de grootmoeder. Er gebeurt hier heel wat om het te omsluiten Ja.

J2. [01:15:02] Ja. Ik denk dat ik voor haar de muziek ben en voor de afwezige vrouw...

Facilitator [01:15:14] Ik ga meteen even bij de afwezige vrouw gaan horen.

J3. [01:15:17] Ik had direct het gevoel dat ik heel dicht bij dat eten moest staan. Ik had zo het gevoel van: ik mag hier zitten. Ik mag hier echt wel het middelpunt van de familie zijn, dicht bij het eten. Het klopt ook wel zo. Ja, ik voel de aanwezigheid van de grootmoeder, moeke en van de muziek. En dat vind ik ook maar heel normaal eigenlijk dat dat eigenlijk rond mij draait. En ook al ben ik afwezig, ik voel wel de nabijheid.

Facilitator [01:15:47] Dicht bij het eten.

J3. [01:15:48] En in de sfeer.

Facilitator [01:15:50] Oké en dat is normaal dat het rond mij draait. Ja oké goed. Ik ga eerst eens daar horen bij de gezinsdynamiek. Kijk maar hoe dat die beweging op een gegeven moment, wat er ook gebeurt. Als je voelt van: het valt op gegeven moment stil, dan is dat ook oké. Maar voel ook voor jezelf dat je het kunt volhouden. Goed. Wat gebeurt er bij de schilder?

A. [01:16:16] Ja, ik ben hier komen staan omdat ik hen vooral wil observeren om het vast te leggen, al schilderend. Van het moment dat er werd gezegd dat de gezinsdynamiek daardoor verstoord werd, had ik al zoiets van: ik zou voor haar al dichterbij gaan staan, maar ik ben hier gaan staan, want ik dacht ik ga hier staan. Dus je bent natuurlijk heel beïnvloedbaar, maar ook oké. Ik heb al een neiging om naar hen toe te gaan. Ik ken hier nog niemand echt heel goed, maar ik vind ze allemaal heel tof. Dus ik dacht: misschien moet ik toch naar voor gaan. Ja, ik voel dat ik een spelbreker ben. Ik wou naar hen kijken vanop een afstand om het tafereel...

Facilitator [01:17:02] Ja, die neiging om het allemaal wat te overzien, vanop een afstand. Dus dat is je als schilder zegt 'ja, wat wil ik' en plots gebeurt er iets met de dynamiek die dichterbij wil.

A. [01:17:13] Ja, want er wordt gezegd de schilder... Maar voor mij is de schilder degene die het ding ziet. Dus jij bent het eten, normaal gezien zou jij dan daar staan als je het eten was op het schilderij. Ik ben dat dan vanop een afstand aan het schilderen. Dus ja, ik ben niet een persoon op die, op dat ding. Dus ik ben iemand die de personen niet kent, dacht ik.

Facilitator [01:17:40] En toch gebeurt er iets als daar van alles gebeurt dat je de neiging hebt....

A. [01:17:43] Ja, zij zegt dan dat ik een deel uitmaak van het gezin. Maar ik voel me eigenlijk iemand die in die ruimte ben binnengestapt en die zegt: ik ga jullie schilderen. Ik vind het wel gezellig, maar ik ben niet deel van jullie, zo zag ik het.

Facilitator [01:17:56] Dus er gebeurt iets bij de dynamiek die zegt ja, maar jij hoort daarbij en jij zegt: wist ik veel.

A. [01:18:02] Wist ik veel. Ik wist niet dat ik familie was.

Facilitator [01:18:02] Oké, oké, laat maar even nakijken. Ik ga eens kijken wat eten ondertussen. Wat gebeurt er hier?

I. [01:18:11] Ik vind het goed waar ik sta. Ik vind het ook spannend dat ik niet zie wat er achter mij staat of waar iedereen staat. Dat vind ik wel spannend. Ik vind het ook leuk dat er heel veel beweging was.

Facilitator [01:18:24] Gebeurt er iets hier? Want....

I. [01:18:33] Ik voel me ook geobserveerd. Ja. Maar van mij mag het ook wel dicht komen. Wat meer inclusief.

Facilitator [01:18:48] Oké, er gebeurde al meteen iets aan de andere kant, iets van beweging. Ik ga eens horen. Hoe is het hier?

A. [01:18:53] Ja, schuldgevoel. Ik moet echt naar voor. Iedereen zegt dat ik dat hier moet doen. Nu heb ik voor een keer eens mijn lenzen aan en ik kon jullie nog altijd heel goed zien. Maar het is waar, het is misschien ja, Als ik omarmd word, dan kom ik wel af hè.

Facilitator [01:19:11] Dus het observerende, het afstandelijke, ik zal het even zo noemen, dat blijft niet helemaal bestaan, als er van alles gebeurt aan de andere kant.

A. [01:19:21] Als ze zich ongemakkelijk voelen van mijn verte, dan kom ik met open armen af.

Facilitator [01:19:27] Oké, Ik zie iets gebeuren met muziek.

J2. [01:19:34] Maar ik ben nu aan het bedenken - dat voelt vanbinnen zo - dat misschien ik ook wel de verbindende factor ben met de familiedynamiek en de schilder. Want die gaat waarschijnlijk ook aanhoren wat er daar gespeeld wordt en zo wordt hij er wel mee ingetrokken. Dus ik heb nu de neiging....

Facilitator [01:19:53] En als de schilder dicht komt, een deel wordt, dan heb jij een neiging, een beweging...

J2. [01:19:56] Ja nou eigenlijk zo dit te kunnen doen. Ja, het is zo: jij bent ook deel van het tafereel (tegen A.). Je krijgt een stuk mee. Misschien is dit het verbindende element.

Facilitator [01:20:23] En hoe is het hier nu? Klopt het hier?

J2. [01:20:25] Ja, voor mij wel.

Facilitator [01:20:27] Ja, voor jou wel ja. Oké, ik ga nog even horen, meteen ook nog wat bevragen. Maar ik ga eens hier kijken. De dynamiek. Wat gebeurt er?

Chu. [01:20:38] Ik ben stilgevallen, denk ik. Ik vind dat iedereen aan tafel moet en ik heb honger. Kom, iedereen moet aan tafel. Ik weet niet, ik ben wat stilgevallen. Ik vind het wel leuk om beweging te zien, dat er toenadering gezocht wordt en dat mensen verplaatsen van achter het eten, ofzo dat.... Ik kan mij ook inbeelden dat het eten zich zo wat alleen voelt, van: er gebeurt van alles achter, achter mij. Maar misschien is het ook wel leuk om te zien wat het eten met mensen doet. Ik dacht gewoon aan... Eten is ook zoiets... dat brengt beweging. Mensen.... Ja, dat is zo iets wat je als gezin deelt of als familie ook, als je samenkomt dan eet je dikwijls samen. En ik zit de hele tijd te kijken van ja, eten, eten, eten, eten. En ik denk zo: kom, kom allemaal, kom maar, kom maar allemaal rond de tafel.

Facilitator [01:21:42] Ja, zeer interessant. Het moment dat er van alles beweegt, val jij stil. En op het moment dat... Er is iets van dynamiek die je heel graag... Of heel duidelijk ziet ook.

Chu. [01:21:54] Ja, ja, ik denk dat ik het wel van op een... Ja, dat ik zowat...mij ook misschien wat machteloos voel of er zo niet echt helemaal bij ben, binnen wat daar gebeurt of niet echt. Maar, maar zo ja, ik weet het niet. Ja, ik sta hier. I don't know.

Facilitator [01:22:21] Ja, de gezinsdynamiek die van alles ziet gebeuren. Iets met eten... Ja, oké. Ik ga eens even terug gaan horen daar. Merci.Ik ga even eerst bij de grootmoeder. Wat gebeurt er hier?

J1. [01:22:38] Ik merkte van zodra ook de gezinsdynamiek wat stilviel en nog voor ook de muziek verplaatste, dat er sowieso tussen ons alsmaar wat meer afstand kwam. Alsof zo de truiken die ik aan het toepassen was om de moeder erbij te krijgen, ook niet meer lukte. De gezinsdynamiek zei 'eten, kom'. Misschien helpt dat?

Facilitator [01:23:05] Ah, dat heb je gehoord, als grootmoeder?

J1. [01:23:10] Ja, en ik ben iets minder luid aan het zingen in mezelf.

Facilitator [01:23:15] Oké, dus er gebeurt iets, dat er beweging komt, dat er iets in dynamiek komt. Iets van samenhouden en toch iets minder luid.

J1. [01:23:23] Ja, het begint zo dat de eerste poging om gewoon heel luid te toeteren in de oren, dat dat niet genoeg werkt. Dus moeten we een andere truuik..., als mater familias.

Facilitator [01:23:42] Ja, onze mater familias is aan het zoeken van op welke manier. Ja. Ik ga eens horen.

J3. [01:23:48] Ja, ik vond het ook ineens heel koud als de muziek zich verplaatste en ik heb echt heel erg de neiging om nu daar te gaan staan. Ja, ik vind dat wel leuk, de muziek rond mij, ondanks dat ik afwezig ben. Maar ik vind het gewoon wel leuk om er middenin te zitten.

Facilitator [01:24:06] Ik zie wat oogcontact maken al. Ja, is er een neiging die je zou willen doen?

J3. [01:24:11] Ja, dat. Ik kom naar hier (verplaatst naar muziek)

Facilitator [01:24:16] Oké, er gebeurt van alles in het systeem ondertussen. Hoe is het nu om hier te staan?

J3. [01:24:34] Een beetje raar, maar het voelt wel goed.

Facilitator [01:24:38] Ok. Het eten? Jij bent zowat de enigste die nog niet verplaatst is. Hoe is dat hier?

I. [01:24:44] Ik vind het nu veel fijner dan daarnet omdat ik het gevoel heb van meer omringd te zijn. Daarnet was het meer.... Dat ik wat meer de centrale rol innam. En nu is dat meer gedeeld met iedereen en dat is wat meer gedragen door iedereen. En dat vind ik wel fijn. Dat het niet allemaal meer op mij berust, maar het is alsof ik zowat mijn taak om iedereen samen te brengen wat volbracht heb. Want iedereen zit er rondomheen en iedereen is... ja, is samen.

Facilitator [01:25:20] Alsof er ook wat rust komt.

I. [01:25:21] Het is rustgevender dit, dan wanneer dat het er niet was.

Facilitator [01:25:30] Ik ga nog even horen hier. De schilder die helemaal hier staat ondertussen.

A. [01:25:40] Ik voel mij wel deel van... Ik vind het heel gezellig. Ik had wel zoiets van, toen jij zei: kom laat ons aan tafel gaan, was ik zo aan het kijken hoeveel stoelen staan hier aan die tafel? Kunnen we dit? En toen ging ik zitten op één van de stoelen. Ik dacht: kom laat ons aan tafel gaan zitten. En toen J3. zei van: ik mis de muziek rondom mij, denk ik dat heel veel... Als je een aspect bent of iemand in die je niet echt bent dat dat je misschien heel snel persoonlijk neemt. Dat ik daarstraks zei: ik sta daar zo apart, omdat ik denk: ik ga jullie schilderen, ik kan toch niet zo van ..., ik kan niet te dichtbij komen. En als iemand dan zegt ik: wil u bij in de familie, denk ik: hmmm, in de familie? Dat je alles heel persoonlijk neemt.

Facilitator [01:26:23] Ja, dat is ook een beetje de uitnodiging, natuurlijk

A. [01:26:25] Ja, maar ik was ook nog aan het denken aan, als ik dan toch de schilder ben, wat ik zou willen, vast.... Wat wou ik in godsnaam vastleggen in dat schilderij? Dat ik als echte persoon, die A. is, eigenlijk gewoon was voorbijgelopen, normaal gezien. En ik moest denken aan een boek dat ik aan het lezen ben van...

Facilitator [01:26:48] Wacht efkes, ik ga je even blokken. Dat is niet erg, want dit is iets meer voor de nabespreking van: oké wat is het effect? En ik hoor dat het eigenlijk van het schilder komt, het is zo even.... Komt het vanuit de schilder?

A. [01:27:00] Gewoon...Wat ik zou.... Wat wil ik hier eigenlijk mee? En het ding waar ik aan dacht: ok, als niet-schilder dan misschien, was dat ik moest denken aan een boek dat ik aan het lezen was: 'Niet iedereen kan een bizon schieten', gaat over het belang van sociaal zijn rond eten, een sociaal aspect rond eten. En daar is ergens een stukje dat ze zeggen van: dat hele kleine kindjes tot hun achtste, ik weet het niet, eigenlijk voornamelijk niks lusten, bijna niks lusten en kijken naar grotere mensen om te weten: mag ik dat wel eten? Dus als die zien: ah ja, die mama die eet wel die basilicum op, dan zal dat plantje wel eetbaar zijn. En er wordt geleerd tussen generaties. En hier is dat dan met muziek precies dan. Van: die kleintjes, die zijn zowat naar elkaar aan het kijken: Hoe fluit jij? En die andere kijkt ook, dus dat het.... En toch staat er ook nog eten op tafel, waardoor ik denk: ah hé, dat is dat boek, dus die heeft.... Ik was hier zo voorbijgelopen, maar die schilder heeft misschien toch wel iets willen vertellen van te leren kijken naar andere dingen. Plus dat eten er dan bij, die het dan... Die convivialité van de gezelligheid ... die niemand eigenlijk is, want er ging toch iemand de gezelligheid zijn?....

Facilitator [01:28:25] Dat was oorspronkelijk de bedoeling, maar het is iets anders geworden.

A. [01:28:28] Dus ik zeg het maar

Facilitator [01:28:29] Maar ja, maar je staat er in elk geval middenin en er gebeurt van alles bij de schilder. Iets heel verbindend ook. Ik hoor ook iets van dynamiek en met kinderen. Ik ga even uit het geheel. En kijk eens even zo als laatste oefening, vanuit wat je nu bent: de grootmoeder, het eten, de afwezige vrouw, de muziek, de schilder, de dynamiek. Is er nog een beweging die nodig is, dat je voelt? Of nog iets dat moet gezegd worden? Waarbij je denkt van: dit is nu even nog wat nodig is, voordat we afronden, om dit wat rond te maken. Of zeg je van: het is oké? Dus voel maar even. Vanuit je rol.

Facilitator [01:29:22] Kijk dan even of je een foto kan nemen van elkaar, van uzelf. Van wat hier eigenlijk net allemaal is gebeurd. Ja. En dan ga ik nog een laatste keer luisteren bij jou, omdat het hier begonnen is. Hoe is het hier nu?

I. [01:29:42] Goed, ik denk dat het wel rond is.

Facilitator [01:29:46] Oké, dan ga ik er niet meer woorden aan geven. Goed, dan mag je iedereen uit de rol ontslaan en bedanken voor mee te doen omdat het een stukje van het jou vertrokken was. En je mag een tikje op de schouder geven en zeggen 'Je bent nu terug jezelf'. Oké, iedereen kijkt naar wat je nodig hebt. Misschien even om terug in uzelf te komen. En dan gaan we hier nog even de nabespreking doen.

NABESPREKING OEFENING 3

Onderzoeker [01:30:23] We gaan aan tafel. (lacht). Daar zijn ook krukjes die je kan nemen als je graag aan een krukje zit.

Facilitator [01:31:29] Als eerste nabespreking vragen we altijd: is er nog iets vanuit uw rol dat je voelt dat blijft hier blijven hangen, dat wil ik eerst nog even gezegd hebben? Als dat niet zo is, dan gaan we over naar de volgende bespreking.

J2. [01:31:38] Ja, ik heb nog iets. Ik vond het super interessant dat je even teruggaf van: ik vind het eigenlijk wel oké,... want ik had eigenlijk het gevoel dat je er last van had, van de muziek terwijl je teruggaf: ja, nee, het is eigenlijk wel fijn. En toen moest ik echt denken aan dat gevoel van rumoer in een groot gezin en hoe gemoedelijk dat dat kan zijn, ook al is dat lawaai. En dat je daar - een soort van - in aan het gedijen bent.

Facilitator [01:32:06] Dus dat er iets gebeurde waarbij dat het in het begin leek van: oh, we gaan die wat meepakken en...

J3. [01:32:14] En ook op het einde... Want in het begin stond ik ook vond ik dat oké dat ik met mijn schouders naar jullie stond omdat dat die afwezigheid uitstraalde. En op het einde begon ik het daar moeilijk mee te hebben, omdat ik wist van: ik apprecieer het wel en ik ben er eigenlijk niet aan het laten zien hier. Dan heb ik zo een klein beetje met mijn schouders meer naar jou gekeerd in plaats van mijn rug.

Facilitator [01:32:37] Daar gebeurde iets in afwezig/aanwezig. Nog?

Chu. [01:32:43] Ik merkte dat er voornamelijk van mij uit focus ging naar de schilder en naar het eten. Zo dat... En op het einde voelde ik zowel rust komen. Toen ik hier op het einde stond. Dus dit voelt goed

Facilitator [01:33:04] Alsof er iets ook in het dynamische, de dynamiek tot rust kon komen door die nieuwe posities. Er kwam iets helemaal nieuw ten opzichte van de beginpositie. Nog zaken vanuit een rol? Oké, hoe is het dan vanuit jezelf, zo? Hoe was deze oefening, hoe heb je het ervaren, wat viel op?

I. [01:33:32] Ik vond het wel leuk om te doen. Ik weet zelf wel wat over opstellingen en ik vind het altijd heel interessant. Ik vind dynamieken sowieso interessant. Ik vind het wel fijn om te zien hoe dat alles verandert wanneer dat verschillende posities veranderen en hoe dat dat toch een impact heeft. Ik vond het heel fijn om eens met een schilderij te werken. Voor mij is dat ook veel minder bedreigend dan wanneer dat echt met familieleden bijvoorbeeld gebeurd. Omdat je elementen neemt en toch zijn de elementen die je neemt ergens wel herkenbaar. Of het heeft een raakvlak met je eigen leven of de thematieken die erin voorkomen, raken U wel wat, maar het is een heel... Ik vond het heel fijn om te doen, ook al wist ik niet goed wat moet ik doen?

Facilitator [01:34:32] Ja, je zou hier van alles... bij iedereen kunnen kijken van: wat is de link met je persoonlijk leven? Het is niet toevallig. Wat je belichaamt, is niet toevallig wat je beleeft

I. [01:34:44] Ja, ik vond het ook heel fijn om het met jullie te mogen doen, want ik heb mij niet ongemakkelijk gevoeld. Omdat wij elkaar toch niet zo goed kennen en we doen maar wat in een museum waar iedereen rondloopt. Ik kan dan heel snel in mijn hoofd gaan en denken: wat ben ik hier nu eigenlijk aan het doen? Maar ik vond het echt comfortabel om te doen.

Facilitator [01:35:11] Was het voor iedereen comfortabel of had je een andere ervaring?

J1. [01:35:15] Ik denk dat ik dat.... Ik miste toch nog een klein beetje vertrouwelijkheid om verder door te pakken ofzo. Op een gegeven moment stonden we dus heel dicht bij elkaar en ik dacht: 'Nee, J1., het wordt hier onwenselijk'. Zeker toen de opdracht nog toegelicht werd en er was zoiets: de warmte. En ik dacht oei, ik hoop dat ik echt de warmte niet wordt, want dan moet ik verstikkend gaan worden en zo ...

Facilitator [01:35:47] Ja, ja, ja. Er gebeurt iets bij u dan, die dan....

J1. [01:35:49] Dat soort... Zo volop doorpakken is niet evident, omdat je elkaar echt niet kent.

Facilitator [01:36:00] En dat is ook deel van de realiteit natuurlijk. Laat ons dit een heel weekend doen, en we zitten in iets anders. Maar het is inderdaad.... Of net heel vaak niet. Maar het is wel interessant en ik denk dat dat ook klopt en dat dat voor iedereen ook anders is, want er is iets van geheel, maar dat is ook wel iets van.... En misschien ook wel interessant want stel je voor dat je wel ... Wat zou er dan als zingende grootmoeder allemaal kunnen gebeuren?

J1. [01:36:28] Ik zou dan misschien zelfs mijn strot opengetrokken hebben.

J3. [01:36:35] Ik vond ook ... Als de moeder had ik wel direct zoiets van: ik moet heel... ik wil heel dicht bij dat eten staan. En was ik wel eerst al aan het overwegen van: ja, ik ken u niet zo heel goed. Dus ik was echt zo van: een armlengte of zo is oké, maar eigenlijk had ik wel dichter willen staan. En ik vond het ook niet erg dat jullie zo dicht stonden, want ik merkte dat jij terugtrok, dat jij terug een stap naar achter zette. Ja, en dat was niet... dat wist jij toen niet, maar ik vond dat niet storend.

Facilitator [01:37:04] En dat zegt iets over de groepsdynamiek, want we kennen elkaar uiteraard nog niet. En de afstand en nabijheid, dat speelt allemaal mee. En tegelijkertijd zegt dat soms ook iets over de dynamiek van het schilderij, dus ik zou dat er niet helemaal los van zien. Ik ben gewoon benieuwd. Ik smijt het hier maar even. Ik weet het ook niet exact. Maar het elkaar niet kennen, afstand, nabijheid. Daar werd ook mee gespeeld. Maar ik volg wel, het feit dat je elkaar niet kent, is niet zo evident. En tegelijkertijd is het niet toevallig wat er gebeurt in het systeem. Nog?

Onderzoeker [01:37:50] Ik vraag mij ook af van wat hebben wij nu geleerd over dat werk door dit te doen?

J3. [01:37:57] Dat er een enorme nabijheid in zit, in hetgeen wat je nu net zegt. Het is inderdaad een heel compact.... Er is heel veel volk op een kleine plaats daar aan een heel klein tafeltje. Dus iedereen voelt zich op één of andere manier wel veilig bij elkaar daar.

I. [01:38:18] Ik ben ook wel nieuwsgierig naar wat jij zei van: wat is nu eigenlijk het doel geweest? Wat wou die schilder nu exact vastleggen? Want ik denk als schilder heb je zoveel mogelijkheden om dingen vast te leggen. Waarom heeft hij nu gekozen om die mensen die daar aan tafel zitten vast te leggen? Of is het misschien eerder van: ik krijg die opdracht, jij kent ons. Je hebt mijn foto's, ja, nee, je hebt mijn foto's niet, die waren er nog niet. Maar je weet hoe dat we eruitzien, zet ons ... Wij willen graag de opstelling van aan tafel te zitten en er moet gelach zijn en gezelligheid zijn. Leg dat vast op doek. Is dat het geweest? Of hebben die mensen daar echt gezeten? Of... En ja, ik ben wel benieuwd naar: hoe was dat op dat exacte moment voor die schilder? Wat heeft gemaakt dat hij dat gedaan heeft? Of die mensen dat zelfs gevraagd hebben om te doen?

Facilitator [01:39:11] Want er is wel wat gebeurd met de schilder tijdens de opstelling he?

I. [01:39:22] En tegelijk. Voor mij is dit heel herkenbaar, maar dan zit je op dat persoonlijk raakvlak. Dat is dat gezin en die familie die, denk ik, heel vaak samenkomen om te eten. En ik weet dat dat bij mij in mijn gezin van herkomst heel normaal is om gezellig te tafelen, liefst zo lang mogelijk. Vandaar denk ik dat het ook veel meer trok dan het ander schilderij.

J1. [01:39:53] Je tafelt meer met uw gezin dan dat je in een bordeel zit. (lacht)

I. [01:39:56] Wablieft?

J1. [01:39:56] Het andere was een bordeelscene, dus (lacht). Ik had echt zoiets van: oh, nee, ik wil niet bij die bordeelscène. Als ik daar te hard... Dat vind ik een moeilijke spanning. Zo. Je hebt uw kennis, maar ook uw... Hoe dat je in de wereld staat. En bij dat ander schilderij, word ik heel feministisch en opstandig. Familie dat is iets wat voor veel mensen veilig is. Maar in de bespreking... Of in het kijken naar het werk neem je ook altijd wel uw eigen beetje percepties mee, uw eigen dingen. En ik daar zat ik op een gegeven moment wel een beetje te wroeten, te worstelen. Van: hoever ga ikzelf? En daarom ben ik blij dat we niet naar dat andere schilderij gingen, want daar heb ik veel stevigere meningen over. Dit is gemakkelijker, wat universeler of wat deelbaarder met mensen die je gewoon niet kent.

Facilitator [01:41:13] Dus mijn eigen gevoel bij het schilderij, om die oefening dan te doen, zou kunnen meespelen.

J1. [01:41:27] Ik denk voor het andere schilderij, moet je meer over mij weten. Of nee, je heb veel meer vanuit opinies dan vanuit gevoelens. Of vanuit meningen. Of vanuit de wereld moet zo niet in elkaar zitten of zo.

I. [01:41:43] Is dat dan wat meer waarden en normen?

J1. [01:41:46] Ja, waarden en normen? Dit is veiliger of zo van waarden.

Facilitator [01:41:57] We weten het niet wat het andere had gegeven. Maar het is wel interessant als we het over het andere hebben, dat je dat daar dan bij voelt.

J3. [01:42:05] Is dat dan uit een soort schrik van wat je zou kunnen doen?

J1. [01:42:09] Nee, nee, maar dat is gewoon een andere invoeling. Dat gaat veel meer vanuit opinie, weten, misschien ook wel een stuk strijdvaardigheid. Terwijl dit is gewoon voor mij.

Onderzoeker [01:42:25] Ja dat hang er natuurlijk van af welk aspect dat je uitkiest. Want als je bijvoorbeeld de witte kool gaat uitbeelden dan gaat dat over vruchtbaarheid en wie weet wat je daar allemaal...

J1. [01:42:36] Ik zag daar ook al dat vlees en ik dacht oooooh.

Onderzoeker [01:42:37] Ja, ja, een lekker kipje... (lacht).

Facilitator [01:42:37] Ja, we moeten zien dat verschillende schilderijen een link hebben, maar ook bij verschillende mensen krijg je wat. Want nu was het interessant dat jij zei: het disfunctionele. En er gebeurde ook iets met de dynamiek. Constant.

J3. [01:43:04] Ja, ik vond met het disfunctionele. Ik vond het echt zo op het eerste zicht leek iedereen zijn eigen ding te doen en als die hond daar met die peer gaat lopen, heeft niemand het gezien. Dus zo ver is iedereen eigenlijk op elkaar aan het letten. En dan door al die... Door die muziek toe te voegen en een beetje jou verhaal te horen, denk je van: goh, dat eigenlijk eigen aan een goed functionerend gezin waar iedereen zich veilig genoeg voelt om zijn eigen ding te doen. Ja, dat was het interessante. De switch in perceptie.

J2. [01:43:38] Ik vond het ook wel gaaf dat je nu echt ook een aantal aspecten hebt die niet visueel zijn. Ik bedoel, je ziet instrumenten. Maar het is welke klank of welke invloed heeft dat op de mensen in dat schilderij? Of net als de familiedynamiek. Door die ook een stem te geven, als de beweging, vertelt voor mij veel meer over het werk. Bijvoorbeeld die vrouw is afwezig. Je gaat toch een beetje zelf wat op een bepaalde manier naar kijken. Terwijl dat dan door de connectie die wij hadden, dat het ineens een hele andere lading krijgt. En ik denk niet dat ik dat had gezien als ik alleen maar had gekeken.

Facilitator [01:44:36] Maar door echt iets in de ruimte te gaan zetten valt er iets anders... Ook in uw blik naar het schilderij.

Onderzoeker [01:44:42] Ja, voor mij als observator begon de muziek ook veel luider te klinken en werd het duidelijk dat die oma veel explosiever aan het zingen was, dan ik in eerste instantie had gezien, als ik het vanop een afstand bekijk. Dan zag ik wel dat het helemaal tot leven komt. En van dat eten kreeg ik echt honger. Ik dacht echt... Op een gegeven moment leek het echt zo van: ok, nu zijn we klaar en nu willen we allemaal aan tafel. Dat moet duidelijk nog gebeuren. Dus als je vraagt: wat gebeurt er na deze scène, dan is dat sowieso dat ze het eten gaan aanvallen.

A. [01:45:34] Maar tegelijkertijd zoveel boter voor de ene boterhammeke?

J1. [01:45:40] En tegelijkertijd is daar te weinig eten voor al die mensen.

A. [01:45:43] Één glas, en een grote kan. Dan denk ik, zo gezellig is het dan nu toch ook niet? Ja, ze zijn vooral aan het zingen en aan het wachten op dat eten misschien. Ik weet het niet.

J1. [01:45:51] De kunstenaar wil vooral laten zien hoe hij dat kan kunnen en glazen en boterkes kan schilderen. Zo, dat eten heeft voor mij geen enkele andere functie dan om te laten zien hoe goed hij kan schilderen.

Facilitator [01:46:12] Want dat was wel bijzonder, op een gegeven moment ging het over het eten en plots werd al dat eten in de zaal duidelijk.

I. [01:46:19] Maar hier hangt ook heel veel eten.

[01:46:24] Dat was super.

Onderzoeker [01:46:28] Ineens speelde de hele zaal mee.

Chu. [01:46:29] Abundance.

J1. [01:46:30] Ja, en toen je dat zei dacht ik als grootmoeder: Oké, ik hoef niet meer zo luid te toeteren in de oren, maar ik kan verder de rol lossen.

Facilitator [01:46:40] Het werd plots dat het duidelijk dat het eten er was.

J1. [01:46:44] Dat dat eigenlijk wel genoeg was.

Facilitator [01:46:53] Is er nog iets? Ik denk dat we gaan afronden. Maar in verband met deze oefening, dit schilderij? De nabespreking is echt een beetje over hoe hebben jullie het volledig ervaren, terwijl de focusgroep hier meer gaat over het technische aspect. Zijn er nog woorden die daarbij horen of nog iets dat je daar bij wilt aanvullen?

A. [01:47:19] Ja. Misschien is het wat algemener, alhoewel toch niet... Dat ik zo zei, van: ik zou.... Ik weet niet hoe groot dit museum is en ik weet niet goed waar ik ben nu omdat ik zo achter jullie ben gelopen. Ik heb geen idee. Ik heb echt 2.11 gezien, dus ik denk: misschien zaal elf van verdiep twee... Ik heb geen dimensie van waar ik ben en ik zou dan als ik hier als buitenlander was eens naar Antwerpen kom en ze zeggen je moet het KMSKA bezoeken, dan zou ik echt door al die ruimtes zijn gewandeld, en zo niet weten van: ik heb waarschijnlijk... ik moet hier alles gezien hebben en ik zou hier overal voorbij zijn gewandeld 1. Het feit dat je zegt van kijk daar nu eens even 2 minuten in uw eentje naar en zeg dan wat je voelt of wat je ziet of whatever. Dan denk ik: ah ja, oké, dan zie ik wel veel meer dan dat ik hier voorbij was gelopen. Maar ik vind dat ook supertof om zo eens mensen die ik totaal niet ken van alles te horen vertellen over datzelfde en die andere blik te zien. Terwijl ik zie instrumenten. En ik had er nooit bij stilgestaan van: hoe zijn die nu..., wat voor kakafonie moet dat zijn? Of hoe hebben die al geoefend en is dat echt? Ik denk dat het echt niet mooi is, maar als je... Maar jij begon over hoe dat dat klonk. En ik dacht hoe eendimensionaal was ik aan het kijken? Zo echt toch wel tot in de details en hoe dat ligt. En wat is dat ding, dat roze over haar borst, wat is dat eigenlijk? Dus ik ben zo heel visueel en ik vergeet dan te denken dat daar eigenlijk ook een klank bij hoort. Dus ik had zoiets van: ik heb jullie eigenlijk nodig om naar een schilderij te kijken. En hij zei ook zoiets waarvan ik dacht: potverdikke, waarom heb ik daar niet aan gedacht? En ik voel me dan te dom om alleen naar dat schilderij te kijken en daar genoeg uit te halen.

J1. [01:49:14] Maar ik geef dus les in kunstgeschiedenis. Ik geef dan heel de week dezelfde lessen aan verschillende mensen. Ik bespreek dus dezelfde kunstwerken heel de week lang met verschillende mensen. En iedere blik die iemand kan inbrengen op het werk is altijd wel wat anders. Je leert door de ogen van een ander altijd beter te kijken en nog genuanceerder. En dat blijft gewoon boeiend. En de ene.. ik vond het bijvoorbeeld heel schoon als je zei van: de afwezige moeder. En zo voel ik mij soms ook en zo gedraag ik me soms ook. En ik dacht van: ah ja, maar dat is het, want daarin herkende ik me daar ook direct in. Alleen zo, ik heb dat schilderij al

honderd keer gezien. Het staat in een Suske en Wiske volgens mij, het is echt zoiets dat ik al 35 jaar ken. En tegelijkertijd die blik van een ander maakt dat gewoon,... Dat maakt goede kunst interessant. Dus je moet je niet dom voelen.

A. [01:50:30] Ja. Ik voel mij rijker met jullie erbij.

J1. [01:50:35] Voilà

Facilitator [01:50:38] Dankjewel. Ja. Ook wel grappig dat het over de afwezig moeder ging en de grootmoeder en dat er niets over de grootvader is gezegd. Bij kleurverschil in generaties kwam hij even naar voor. Dat valt mij nu constant op dat we over dat gezin maar dat we het niet over die grootvader hebben gehad. Dat is mijn nieuwsgierigheid ofzo.

A. [01:51:02] Maar die is het donkerste geschilderd. Die zit zo in het donker.

J1. [01:51:07] Maar voor mij is hij ook een beetje seniel en er niet helemaal bij.

Facilitator [01:51:15] Nu zie ik het ook

J1. [01:51:21] In mijn hoofd

A. [01:51:23] Die hoort bij de kinderen eigenlijk.

J1. [01:51:24] ... is die niet meer helemaal zo alert.

J2. [01:51:28] Ik had juist het gevoel dat hij de maat aangaf. Dus dat hij zeg maar.. zo, het muziekboekje zo...

Facilitator [01:51:28] Ja, nu zie ik het, dat boekje. Goed dat we de blik van de muziek nog meehebben. Zullen we hier afronden?

J1. [01:53:45] Ik vond het wel goed dat je... Met die oortjes was je echt in mijn. ...Met de bewustwordingsoefeningen, je zat echt in mijn oren. Ja, het is in de gesprekken dat ik de omgeving meer kon zien, omdat het meer over interactie ging. Het systeem werkte wel.

Facilitator [01:54:09] En ook in de opstelling was het ok om iedereen te horen? Als je eens een keer iets miste, was was dat niet erg.... Wij hadden het twee keer buiten gedaan in het Middelheimmuseum en dan konden mensen elkaar veel beter horen.

A. [01:54:26] Hier weerkaatst het zo.

A. [01:54:33] De eerste keer, met de mama's, hadden we het hier zonder oortjes gedaan en dat was niet...

J1. [01:54:36] Die niet gewerkt hebben dan.

Facilitator [01:54:38] Het was interessant voor het onderzoek zodat we meer en meer konden zien van: ah ja, die oortjes zijn wel belangrijk.

Facilitator [01:55:27] Toch wel goed gedaan he. In volle aandacht. Want dit vraagt toch wel wat van jullie.

J1. [01:55:35] Ja. Ik denk dat dat pas tegen het einde was. Zo, de laatste keer dat je vroeg van de... Verander nog maar eens wat. Ik had echt zoiets van: ik, ik weet het niet meer. Ik vond het ook niet meer zo

Facilitator [01:55:53] Ja, het is heel belangrijk om de spanningsboog te bewaken. Want anders voel je dat het implodeert en dan valt de dynamiek ook plat.

A. [01:57:39] Ik werk al acht jaar voor de Museum Plantijn Moretus, onder andere. De huisstijl. Maar ik ben ook typografisch drukker, dus dat is de manier. Ja, ik heb oude drukpersen, oude houten letters. Dus ik geef daar ook workshops. En dat is eigenlijk wat ik in het begin wou zeggen. Maar ja, niet aan gedacht. Maar ik ga heel vaak kindjes ook een workshop geven in het museum en ik ben er echt van overtuigd dat als die door het museum wandelen en die oudheid zien en weet ik veel wat, dat dat pas blijft wanneer dat ze echt iets kunnen doen of iets beleven. En dat is hetgene dat ik zo probeer uit te leggen en dat is echt zo voor alle leeftijden ook, als ik..., want ik heb zo toen het museum acht jaar geleden verbouwd werd een campagne op je opgericht om dan mensen terug naar het museum te krijgen om te zeggen hé, weten jullie wel dat we een belangrijk museum in de stad hebben, dat het heel belangrijk was in de zestiende eeuw en dat dat nu eigenlijk even gesloten is, maar dat het terug opengaat en hoe dat ik dat dan deed was om een.. ik had drukpersen op twee fietsen gezet om naar het volk te komen en dan dus echt dat uit te leggen: zo was dat vroeger, aan kindjes, aan kleuters, die zijn dan meer, die mogen eens aan een hendel trekken of zo. Zevenjarigen beseffen van dat er niet altijd een computer was en van hoe moet het geweest zijn om dan een boek te drukken. Tot dat er wat oudere mensen die langs kwamen en zeiden van ik heb altijd al gedrukt en ik ben nu op pensioen en die mij dingen kwamen uitleggen en dan ouders die, als er veel volk was die mij zagen iets uitleggen die het aan hun kinderen aan het uitleggen waren. En dat zorgde zo een dynamiek. Ik vond dat heel ontroerend altijd. En dan was ik nog niet eens in het museum. Dus nu druk ik af en toe in de museumshop of in het museum zelf. En daarbuiten doe ik ook het grafische ervoor of zo. Dus ja, ik ben echt wel een beetje kind aan huis daar nu. Ben daar eerst ramen gaan opmeten voor ik naar hier kwam, dus dat is echt zo mijn plekje geworden en ik denk als je heel hard opkijkt naar iets kunt het ook gemakkelijker overbrengen met het juiste enthousiasme. Ja ja, dat is wel heel tof, dus ben ik heel blij dat ik dat.... En dat is ook zo. Dat museum is super belangrijk voor de wereld. En wij hebben dat gewoon in onze stad. Dat is dat zo zot. Ik ben dan ook fier op en ik voel dat zo heel veel mensen bijna niet eens weten dat het daar is.

J1. [02:00:40] Af en toe neem ik dus ook mensen mee die dus niet weten dat er dat is en waar je dus echt gewoon heel de geschiedenis. ...

A. [02:00:46] En dat stond hier al bijna 500 jaar geleden. Ja, en dan zo indrukwekkend.

J1. [02:00:52] Wat ik ook heel tof vind in dat museum. Naargelang met wie je gaat zo kan je een verhaal over een familie vertellen of het verhaal over de over economie vertellen, over de boeken zelf.

A. [02:01:03] Of de tijdsgeschiedenis.

J1. [02:01:06] Dat blijft gewoon altijd interessant.

A. [02:01:09] En ze lichten ook altijd stukjes uit en zo.

Onderzoeker [02:01:15] Ja, Ik denk misschien toch even verplaatsen om wat fresh air te hebben

A. [02:01:23] Ja, Want die muren, die vallen ons zo aan en we hebben ze.... je hebt zo een roze aan dat heel mooi is bij die muur. En ze heeft ook zo'n trui aan. Dat vloekt echt. Dat stoort mij keihard...